

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961136606

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ

เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(สำนักงาน กปร.)

เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

10 มีนาคม 2539

บทปัจฉิมาลัย

ใน

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

พสกนิกรไทยทั้งหลายประสบกับความเศร้าสลดครั้งยิ่งใหญ่ คราเมื่อสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จสวรรคตในวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ นับเป็นการสูญเสียที่มีอากยัมป์ยังความอาดูรของประชาชนทั้งประเทศได้ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี หรือ “สมเด็จพระย่า” ของปวงไทยนั้นเปรียบดังสายธารกระแสธาราที่ไหลล้นพร่องพรูสู่พื้นพิภพ ให้มีความร่มเย็นร่มรื่น สุขสถาวร

พระราชกรณียกิจที่พระราชทานแก่ราษฎรทุกหมู่เหล่าของสมเด็จพระย่า นั้นมีมากล้นพันเกินจะพรรณานำได้หมดสิ้น สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ได้พิจารณาเห็นว่าในบางแง่มุมแห่งพระมหากรุณาธิคุณนั้น ยังมีหลายประการที่ควรแก่การเทิดทูนสักการะยิ่งนัก จึงรวบรวมเพื่อเผยแพร่ถวายเป็นพระราชกุศล ในวโรกาสพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ครั้งนี้ด้วย

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ

เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สำนักงาน กปร.

10 มีนาคม 2539

สารบัญ

	หน้า
บทปัจฉิมาลัย ในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	๒
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีกับการพัฒนาประเทศไทย	๔
โครงการพัฒนาโดยตุง : มุ่งฟื้นฟูแผ่นดินให้อุดมสมบูรณ์	๑๐
จดจารึกรอยพระยุคลบาทยาตรา..... พัฒนาโดยตุง	๑๔
วิวัฒนาการสนองพระราชดำริ : โครงการพัฒนาโดยตุง	๒๐
โครงการพัฒนาโดยตุง : พระมหากรุณาธิคุณต่อแผ่นดินไทยของสมเด็จพระย่า :	
ด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำด้วยหญ้าแฝกพืชมหัศจรรย์ตามพระราชดำริ	๒๔
พระเมตตาคุณในสมเด็จพระย่าด้านการเกษตรและพัฒนาอาชีพในโครงการพัฒนาโดยตุง	๒๘
โดยตุง : พระตำหนักทรงงาน สมเด็จพระย่า...แม่ฟ้าหลวงของปวงไทย	๓๔
อุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	๕๔
ป่าพระราชทานวโรกาสเฉลิมฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี	๘๔
บรรณานุกรม	๑๑๐

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
กับการพัฒนาประเทศไทย

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ในสมเด็จพระศรีนครินทร์-
ทราบมราชชนนี ที่ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม
พสกนิกร ในถิ่นทุรกันดาร ทุกภูมิภาคของประเทศไทย
โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว ทรงเยี่ยมเยียนชาวไทยภูเขาเผ่า
ต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

การนี้ทรงพบว่า ปัญหาที่ชาวไทยภูเขาส่วนใหญ่ยัง
ตกอยู่ในวงจรรยากแค้นนั้น เกิดจากภาวะความยากจน
ต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพด้วยวิธีการนานาชนิด ซึ่งบางครั้งนำไป
สู่การทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยที่พวกเขาไม่รู้ตัว
เช่น การทำไร่เลื่อนลอย การตัดไม้ทำลายป่า อันเป็นการ
บั่นทอนต้นน้ำลำธาร รวมทั้งการปลูกฝิ่น ซึ่งนำโทษร้าย
มาสู่มนุษยชาติ

สมเด็จพระศรีนครินทร์

สิ่งหนึ่งที่ทรงพบกับพระปรีชาญาณ
กอปรด้วยสุนทรียศิลป์ อันเลิศล้ำใน
พระองค์ยิ่ง ทำให้ทรงเห็นคุณค่าของ
ศิลปหัตถกรรมของมวลชาวไทยภูเขา
ทั้งหลายนั้น เป็นศิลปะดั้งเดิมและแสดงถึง
ภูมิปัญญาเฉพาะของชนชาติ อันสามารถ
ศึกษาโยงใยถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมา
ของวิถีประชาชนเผ่าต่าง ๆ ได้ดียิ่ง

จึงทรงมีพระราชดำริให้ส่งเสริมและ
อนุรักษ์ไว้ให้เป็นอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้แก่
พสกนิกรเหล่านี้ ให้มีความมั่นคงในการ
ดำรงชีพยิ่งขึ้น

มูลนิธิส่งเสริมผลผลิตชาวเขาไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรี-
นครินทราบรมราชชนนี จึงบังเกิดขึ้นโดยมี
สำนักงานตั้งอยู่ในวังสระปทุม กรุงเทพ-
มหานคร

การดำเนินงานของมูลนิธิส่งเสริม
ผลผลิตชาวเขาไทย เจริญก้าวหน้าขึ้นเป็น
ลำดับ ได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย
ทั้งในและต่างประเทศ ผลิตภัณฑ์ของชาว
ไทยภูเขาเริ่มกระจายออกสู่ตลาดอย่าง
กว้างขวางและเป็นที่ยอมรับอย่างสูงในปัจจุบัน

การเสริมสร้างการเรียนรู้แก่เยาวชน ชาวไทยภูเขา

ปี พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๒๐ สมเด็จพระ-
ศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้รับเยาวชนชาวไทยภูเขา
มาเข้ารับการศึกษาอบรมวิชาพื้นฐานต่าง ๆ
ที่เขาเหล่านั้นจะสามารถนำไปพัฒนาหมู่บ้าน และ ชุมชนของตนเองได้เช่น ความรู้
เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย วิชาคำนวณเบื้องต้น

การค้าขายอย่างง่าย ๆ และการดูแลรักษาสุขภาพอนามัย เพื่อให้เยาวชนเหล่านี้ มีความรู้สามารถดูแลการค้าขายผลผลิตของชาวไทยภูเขาในหมู่บ้าน และได้กลับไปเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาด้วยทัศนคติใหม่ แก่หมู่บ้านของตน

เมื่อจำนวนเยาวชนชาวไทยภูเขา มาขอรับความช่วยเหลือมากขึ้น จึงต้องขยายโครงการสงเคราะห์นี้ในหลายด้าน ทั้งอาคาร สถานที่ และเงินทุน ในการนี้ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินให้จัดซื้อที่ดิน บ้านป่าจิว ตำบลรอบเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๓ ไร่ ๓ งาน เพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาอบรม ของเยาวชนชาวไทยภูเขาทั้งหลาย ในด้านเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ กับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การย้อมสีสิ่งทอ เป็นต้น

ณ ที่แห่งนี้ในเวลาต่อมา กิจกรรมขยายตัวขึ้น กลายเป็น “ไร่แม่ฟ้าหลวง” ที่ผู้คนทั้งแผ่นดินรู้จัก และอยากเข้าไปเยี่ยมเยียน เพื่อชื่นชมกับความวิจิตรตระการการผสมความงามแห่งธรรมชาติ ที่ลงตัวเหมาะสม ราวกับดินแดนในฝันผืนนี้

มูลนิธิส่งเสริมผลผลิตชาวเขาไทย ได้รับการแก้ไขทะเบียนเปลี่ยนชื่อเป็น “มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง” จนกระทั่งทุกวันนี้ ด้วยเป็นถ้อยคำที่ชาวเขา และปวงไทยที่อยู่ไกลการคมนาคม ชนนานามสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้วยเห็นพ้องต้องกันว่า พระองค์ทรงเป็นที่สุดแห่งความหวัง ของพสกนิกร ที่ได้รับพระเมตตา และพระมหากรุณาธิคุณจากพระองค์ท่าน

โครงการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง : มุ่งฟื้นฟูแผ่นดิน
ให้อุดมสมบูรณ์

หลายท่านคงคิดไม่ถึงว่า สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี นั้นทรงมีวิสัยทัศน์ (VISION) ที่ก้าวไกล ยิ่งนัก การพัฒนา “คน” ซึ่งเน้นหนักในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ นั้น พระองค์ท่านเริ่มมีแนวพระราชดำรินานมาแล้ว ที่ทรงมีพระราชประสงค์ ที่จะ “ปลูกคน” พร้อมกับ “ปลูกสิ่งแวดล้อม” ไปพร้อม ๆ กัน และดำเนินงานต่อเนื่อง จวบจนวาระสุดท้ายแห่งพระชนชีพ

นับแต่ก่อน ปี พ.ศ. ๒๕๐๗ นั้น สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ โอกาสนั้นได้ศึกษาสภาพธรรมชาติ ภูมิประเทศและชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในชนบททั้งหลายทั้งในถิ่นทุรกันดาร บนพื้นที่ราบหรือภูเขาและทะเล

ทรงพบว่าประชาชนจำนวนมากในท้องถิ่นห่างไกล ยังมีความยากจนข้นแค้น เพราะขาดการศึกษา และสุขภาพอนามัยไม่ดีทำให้ไม่อาจพัฒนาตนเองได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในส่วนรวมด้วย

ทรงวิเคราะห์แนวทางที่จะเสริมงานของรัฐบาลที่ดำเนินการอยู่ให้บรรลุผลสำเร็จเร็วขึ้น อันเป็นการช่วยรัฐจัดปัญหาบางประการ ที่อาจบังเกิดขึ้นได้ให้หมดไปโดยเร็ว การพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวนมากในระยะแรก จึงเน้นหนักในการสร้างคน ให้มีการศึกษาที่ดีขึ้นและสร้างคนให้มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ สามารถมีพลังต่อสู้ชีวิต และขจัดความยากจนให้หมดไป

ด้วยพระราชปณิธานอันแรงกล้า ใน สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีนั้น มีพระราชประสงค์ที่จะเห็นป่าของประเทศไทย มีสภาพเขียวชอุ่มอุดมสมบูรณ์ ด้วยไม้ผล ไม้ดอก และไม้ทางเศรษฐกิจ และประเด็น สำคัญนั้น ทรงคำนึงเป็นนิจว่า ทำอย่างไร จึงจะรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติให้ยั่งยืน ด้วยการสร้างจิตสำนึกให้ผู้คนทั้งหลายใน ชาติ รู้จักอนุรักษ์ธรรมชาติและพัฒนาการ ใช้ธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพโดยในประการ สำคัญคือ ทำอย่างไรประชาชนจึงจะร่วม มือกันปลูกต้นไม้ เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าของ ประเทศให้กลับมีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์ ดังเดิม ซึ่งทรงตระหนักดีว่ามีใช่เป็นเรื่องง่าย ที่จะดำเนินการในพระราชภารกิจนี้

การวางรากฐานเริ่มแรกส่วนพระองค์ จนกระทั่งจัดตั้ง “มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง” ขึ้น มาจึงเป็น “การเตรียมประชาชน” ให้ก้าว เข้าสู่บันไดขั้นแรกของการพัฒนา “คน” ในเวลาต่อมา

วันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๐ นั้น เป็นมหามงคลวโรกาส ที่สมเด็จพระศรี- นครินทราบรมราชชนนี ได้เสด็จพระราช ดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนากรมหลวงนราธิวาส- ราชนครินทร์ ไปทอดพระเนตรบริเวณที่ เห็นสมควรจะสร้างพระตำหนัก ซึ่งทรงพอ พระราชหฤทัยยิ่ง ที่จักได้มีที่ประทับ เพื่อ การทรงงานเพื่อพสกนิกรทั้งหลาย วโรกาส นั้น ได้มีพระราชกระแสรับสั่งว่า

“ฉันจะปลูกป่าบนดอยตุง”

โครงการพัฒนาดอยตุง-พระราช ดำริเริ่มขึ้นเมื่อพระชนมายุ ๘๘ พรรษา

จดจารึกรอยพระยุคลบาทยาตรา.....

พัฒนาศอยิตุง

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ แปรพระราชฐานมาประทับที่พระตำหนักดอยตุง เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๑ ประทับทรงงานอยู่ถึงวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๒ จึงแปรพระราชฐานเสด็จกลับกรุงเทพมหานคร รวมเสด็จประทับครั้งแรก เป็นเวลา ๘๐ วัน

การเสด็จประทับบนดอยตุงในระยะแรกเป็นช่วงฤดูแล้ง และเป็นที่น่าทึ่งกันว่า พระองค์จะประทับอยู่โดยมิได้ทรงงานไม่ได้ ดังนั้นจึงทรงงานด้วยการเพาะกล้าไม้ด้วยพระองค์เองเมื่อทรงว่างจากพระราชกรณียกิจ หลังทรงเยี่ยมราษฎรแล้ว

ในการทรงปลูกป่าครั้งนี้ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานกล้าที่ทรงเพาะด้วยพระองค์เอง ให้ผู้ที่เป็นเจ้า และผู้ติดตามเสด็จ ได้ร่วมปลูกด้วย หลังจากนั้นได้เสด็จไปทรงปลูกต้นสัก ที่บริเวณพื้นที่ทรงงาน บ้านอีโก้สี่หลัง ตำบลแม่ไร่ อำเภอแม่จัน ร่วมกับประชาชนที่มาเฝ้าฯ ที่นั่นด้วย

เมื่อสิ้นฤดูฝน ระหว่างวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ ถึงวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ รวม ๔๘ วัน สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้เสด็จพร้อมสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ แปรพระราชฐานไปประทับ ณ พระตำหนักดอยตุง อีกวาระหนึ่ง การเสด็จครั้งนั้น นอกจากจะได้ทอดพระเนตรผลงานจากพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ที่ได้ทรงทำไว้แล้ว ยังได้เสด็จไปทรงดูแลรักษา ทรงพรวนดินและให้ปุ๋ยด้วยพระองค์เองอีกหลายครั้ง และในปีที่ ๒ ของโครงการพัฒนาดอยตุงนี้ เพื่อเฉลิมฉลองพระชนมายุ ๘๐ พรรษา ของพระองค์ท่าน มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ร่วมกับกรมป่าไม้เริ่มโครงการปลูกป่าเทิดพระเกียรติในพื้นที่ ๘,๘๐๐ ไร่ โดยแบ่งเป็นแปลงละ ๑๐๐ ไร่ รวม ๘๘ แปลง ทำให้ราษฎรในท้องถิ่นได้มีงานทำและมีรายได้ต่อครอบครัวสูงกว่าที่เคยได้รับ

ในรอบปี พ.ศ. ๒๕๓๒ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้เสด็จแปรพระราชฐาน ไปประทับ ณ พระตำหนักดอยตุง รวม ๓ ครั้ง เป็นระยะเวลา ๑๖๖ วัน และตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้เสด็จประทับตั้งแต่วันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๔ ถึง

วันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นเวลา ๑๕๔ วัน

และในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ สมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี ได้เสด็จแปรพระราชฐาน มาประทับ ณ พระตำหนักดอยตุง เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๕ ประทับจนถึงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ จึงเสด็จกลับวังสระปทุม รวมประทับในครั้งนี ๒๔๘ วัน ในระหว่างที่ประทับที่ดอยตุงในครั้งนี พระองค์ได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจมากมาย นานัปประการ นับตั้งแต่การเสด็จออกเยี่ยมเยียนราษฎร ในพื้นที่ต่างๆ ทั้งในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ พะเยา และแม่ฮ่องสอน รวมทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำการพัฒนาดอยตุงในด้านต่างๆ ในหลายด้าน อาทิ การปลูกหญ้าแฝก ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เป็นต้น

ครั้งสุดท้าย เสด็จแปรพระราชฐาน มาประทับที่พระตำหนักดอยตุงอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ ถึงวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๖ รวม ๔๑ วัน

วิวัฒนาการสนองพระราชดำริ :
โครงการพัฒนาอดอยตุง

โครงการพัฒนาตอยตุง ครอบคลุมพื้นที่ ประมาณ ๙๓,๕๑๕ ไร่ (ประมาณ ๑๕๐ ตารางกิโลเมตร) เดิมเป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ทำไร่เลื่อนลอย ภูมิประเทศเป็นทิวเขาต้นน้ำลำธาร สลับซับซ้อน ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขา เผ่าอ๋ก้อ มูเซอ นอกจากนี้ยังมีชาวไทยใหญ่และจีนฮ่อ-อพยพ ลั๊วะ และชาวไทยพื้นราบ จำนวน ๑๐,๒๙๙ คน จาก ๒๗ หมู่บ้าน อาศัยอยู่เป็นกลุ่มๆ กระจัดกระจาย ภาษาที่ใช้เป็นภาษาของตนเอง นับถือศาสนาคริสต์บ้าง พุทธบ้าง และเคารพเซ่นไหว้บรรพบุรุษเป็นส่วนใหญ่

พื้นที่เดิมเคยอยู่ภายใต้อำนาจของผู้มีอิทธิพลใช้เป็นสนามรบและค้ายาเสพติด ด้วยพื้นที่นี้เคยปลูกฝิ่นได้ผลผลิตถึงสองตันครึ่งต่อปีในพื้นที่ทั้งหมด ๔-๕ หมื่นไร่ ในอดีตการปกครองคนกลุ่มนี้ทำได้ยากลำบาก ข้าราชการไม่สามารถเข้าพื้นที่มาปกครองได้ กลายเป็นดินแดนผลิต

ยาเสพติดที่สำคัญของประเทศ

พระราชดำริโครงการพัฒนาตอยตุงในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ในแนวทางที่รัฐบาลในยุคที่มีฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมีความประสงค์จะดำเนินการเช่นเดียวกับพระองค์ท่านเช่นกัน จึงสนองพระราชดำริด้วยการอนุมัติโครงการพัฒนาตอยตุง ที่จังหวัดเชียงรายเมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๓๐ พร้อมกับแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการพัฒนาตอยตุง (ค.พ.ต.) จังหวัดเชียงราย เพื่อรับผิดชอบในการดำเนินงานและจัดทำแผนงานโครงการและกิจกรรมพัฒนาสาขาต่าง ๆ โดยมีคณะกรรมการอำนวยการโครงการพัฒนาตอยตุงทำหน้าที่อำนวยการ กำกับดูแลการปฏิบัติงานตามแผนงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๓๑ คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบในการดำเนินงานโครงการพัฒนาตอยตุงจังหวัดเชียงราย ปี พ.ศ. ๒๕๓๑-๒๕๓๓ และดำเนินการสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันโดยได้รับการประสานงานให้ความร่วมมือจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ช่วยเหลือในด้านต่างๆ ทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้ตรงต่อตามพระราชประสงค์ในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อความอยู่ดีกินดีทั่วหน้าของประชาชน

วัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาตอยตุง

- เพื่อพัฒนาตอยตุง จังหวัดเชียงราย ให้เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมพร้อมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตประชากรตามแผนพัฒนาที่สมบูรณ์ต่อเนื่องอย่างมีระบบ โดยความร่วมมือของหน่วยงานราชการและภาคเอกชน
- เพื่อหารูปแบบการพัฒนาอย่างมีระบบ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่อื่นๆ ต่อไปในอนาคต
- เพื่อให้ตอยตุงเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ของภาคเหนือที่มีความมั่นคงยิ่งขึ้น

เป้าหมายการพัฒนาตอยตุง

- ลดการตัดไม้ทำลายป่า การทำไร่เลื่อนลอยและการปลูกฝิ่น โดยส่งเสริมและพัฒนาด้านการเกษตรในพื้นที่ป่าอย่างเป็นระบบ
- สร้างความสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้บังเกิดในจิตสำนึกของประชาชน
- นำทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำ ดิน แร่ธาตุมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์
- หาวิธีการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งพัฒนาการเกษตรไปสู่อุตสาหกรรมขนาดย่อมและส่งเสริมกิจกรรมการตลาด
- พัฒนาประชากรในท้องถิ่นให้มีคุณภาพสามารถร่วมกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและภาคเอกชน

ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาพื้นที่โดยใช้วิธีการที่สอดคล้องกับ
ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

- พัฒนาบริเวณพื้นที่โครงการพัฒนาตอยตุง ให้
เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับชาติ

**แผนพัฒนาตอยตุง : เส้นทางสู่ความสำเร็จเพื่อมวล
ประชา**

ในแผนงานที่ ๑ ระยะเวลา ปี พ.ศ. ๒๕๓๑-๒๕๓๓ เน้น
หลักการจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน เพื่ออำนวยความสะดวก
ให้กับแผนงานอื่นๆ การก่อสร้างถนน ไฟฟ้า โดยมีแผน
งานพัฒนาป่าไม้เป็นแผนงานที่มีเป้าหมายกำหนดไว้สูงสุด
ที่จะทำการปลูกป่า ๙,๙๐๐ ไร่ ในบริเวณต้นน้ำและปลูก
พืชเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับแผนงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต
เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น

การดำเนินการดังกล่าวสำเร็จลุล่วงด้วยดีรัฐบาล
จึงมีมติให้ขยายระยะเวลาออกไปอีก ๓ ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.
๒๕๓๔-๒๕๓๖ เพื่อดำเนินการโครงการพัฒนาตอยตุงให้
ครอบคลุมภารกิจต่างๆ อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และ
ประชาชนจักได้รับประโยชน์มากทวีคูณด้วย ดังนั้นการ
พัฒนาที่มีหยุดยั้งในอันที่จะสนองพระราชดำริแม่ฟ้าหลวง
จึงมีการกำหนดแผนแม่บทที่จะดำเนินการในระยะที่ ๒
(พ.ศ. ๒๕๓๗-๒๕๔๕) มุ่งเน้นนโยบายกำหนดที่ดินทำ
กินให้กับราษฎรโดยมุ่งหวังให้คนกับป่าอยู่ด้วยกันได้ ใน
ขณะเดียวกันก็ยกระดับรายได้ โดยส่งเสริมให้เกิด
อุตสาหกรรมในครัวเรือน ตลอดจนจัดการด้านการตลาด
ให้ครบวงจร อีกทั้งให้ความรู้ การศึกษาและอนามัยแก่
ประชาชนในพื้นที่ให้มีความผาสุกสมบูรณ์ทั่วหน้า

โครงการพัฒนาอดอยตุง :
พระมหากษัตริย์คุณต่อแผ่นดินไทยของสมเด็จพระเจ้า
ด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำด้วยหญ้าแฝกพืชมหัศจรรย์ตามพระราชดำริ

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงตระหนักถึงปัญหาการเสื่อมโทรมของดินอันเกิดขึ้นมาช้านานในประเทศไทยว่ามีสาเหตุมาจากการพังทลายของดินเป็นสำคัญ อันสืบเนื่องมาจากการตัดไม้ทำลายป่า การทำไร่เลื่อนลอย ตลอดจนการสร้างทางและฝนชะล้างประการต่างๆ ล้วนเป็นมูลเหตุสำคัญ ที่ทำให้ทรัพยากรดินและน้ำต้องสูญเสียไป ทำให้เกิดผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศวิทยาเป็นอย่างยิ่ง

ในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕ อันเป็นระยะเวลาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเฝ้าสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ณ วังสระปทุมโดยสมเ้าเหมือนนั้น ได้ทรงทราบถึงปัญหาการพังทลายของดินบริเวณที่มีการตัดถนนสายใหม่ จากบ้านสันกองขึ้นไปยังพระธาตุดอยตุง วันหนึ่งพระองค์ได้ทรงนำแผ่นพับเกี่ยวกับเรื่องหญ้าแฝกมาถวายสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทอดพระเนตร และทรงมีพระบรมราชธิบายถวายถึงคุณสมบัติพิเศษของหญ้าแฝกในการ

ป้องกันการชะล้างพังทลายตลอดจนการเสื่อมสลายของผิวดินอันเนื่องจากฝนตกชะล้างและเหตุอื่นๆ ด้วย

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงถวายหนังสือเกี่ยวกับหญ้าแฝกเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง เมื่อสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้ทอดพระเนตรหนังสือต่าง ๆ เหล่านั้น ประกอบพระบรมราชาธิบายแล้ว จึงทรงมีพระราชดำริ ที่จะนำหญ้าแฝกมาทดลองแก้ไขปัญหาการชะล้างพังทลายของดินในโครงการพัฒนาดอยตุงขึ้น

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้มีพระราชนิพนธ์สั่งกับหม่อมราชวงศ์ ดิศนัดดา ดิศกุล ราชเลขาธิการในพระองค์ฯ ให้พิจารณาดำเนินการปลูกหญ้าแฝกตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแนวทางดำเนินการ คือพิจารณาลักษณะแตกต่างกันของพันธุ์หญ้าแฝก ลักษณะภูมิประเทศที่จะปลูก พร้อมทั้งศึกษาทดลองและจัดเก็บข้อมูลให้ทราบถึงการเจริญเติบโตของหญ้าแฝกแต่ละพันธุ์ ตลอดจนไปถึงการศึกษาศึกษาถึงความสามารถในการป้องกันการ

ชะล้างพังทลายของดิน การรักษาความชุ่มชื้นในดิน ซึ่งหากดำเนินการได้ผลดี จะเป็นแหล่งที่ให้ความรู้ ให้การศึกษาแก่โครงการพัฒนาอื่นๆ และนานาชาติได้

ราชอาณาจักรไทยในพระองค์ได้นำพระราชดำริ มาจัดทำโครงการศึกษาพัฒนาหญ้าแฝกในโครงการพัฒนาโดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง มูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น กรมพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้ กรมชลประทาน กรมวิชาการเกษตร กรมทางหลวง กรมส่งเสริมการเกษตร และประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมกันดำเนินการสนองพระราชดำริ ในการใช้หญ้าแฝกแก้ปัญหาดินพังทลายอย่างจริงจัง กระทั่งบัดนี้โครงการพัฒนาโดยดุษฎีได้ปลูกหญ้าแฝกตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้นมานั้น ได้กลายเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า ทดลองวิจัยหญ้าแฝกที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ จนเป็นที่ยอมรับกันในบรรดานักวิชาการหญ้าแฝกที่มีมติเห็นชอบให้มีการประชุมสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติครั้งแรกของโลกขึ้นที่จังหวัดเชียงราย ระหว่างวันที่ ๔-๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๙ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมจาก ๔๔ ประเทศทั่วโลก ทั้งนี้เพราะดอยดุงเป็นแหล่งหญ้าแฝกที่สมบูรณ์ที่สุด ในการศึกษาดูงานและค้นคว้าวิจัย

พระราชดำริหญ้าแฝกในพื้นที่ทรงงานโครงการพัฒนาโดยดุษฎี จึงเป็นตั้งสายธารสร้างความชุ่มชื้นแก่ปวงราษฎรตราบนิรันดร์

พระเมตตาคุณในสมเด็จพระเจ้าด้านการเกษตรและพัฒนา

อาชีพในโครงการพัฒนาตลาดอยตุง

เป็นที่ทราบกันดีว่าสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จฯ เสด็จเยือนประเทศไทยในทูลกระหม่อมฯ ของผู้ยากไร้เสมือนทุกข์แห่งพระองค์เอง ดังนั้นโครงการหลากหลายจึงบังเกิดขึ้นในโครงการพัฒนาตลาดอยตุง คือ

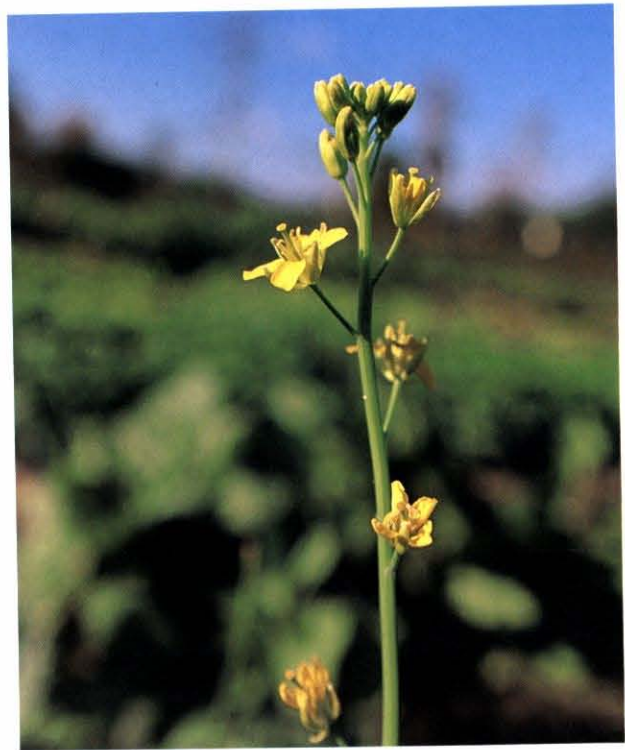
- โครงการพัฒนาการผลิตเห็ดเศรษฐกิจชนิดต่าง ๆ ให้มีผลผลิตตลอดทั้งปี เช่น เห็ดหอม เห็ดแชมปิญอง เห็ดนางรม เห็ดเข็มเงิน และเห็ดหลินจือ ซึ่งสามารถสร้างการเรียนรู้แก่ประชาชนในรูปของการเป็นต้นแบบในการผลิตเชิงการค้า และทำการถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ได้นำไปปฏิบัติ อันเป็นการสร้างอาชีพใหม่และเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ราษฎรได้อย่างดี

- โครงการส่งเสริมการเกษตรและอุตสาหกรรมปอสา เพื่อส่งเสริมให้ราษฎรได้นำไปปลูกเป็นป่าเศรษฐกิจ ปลูกทดแทน

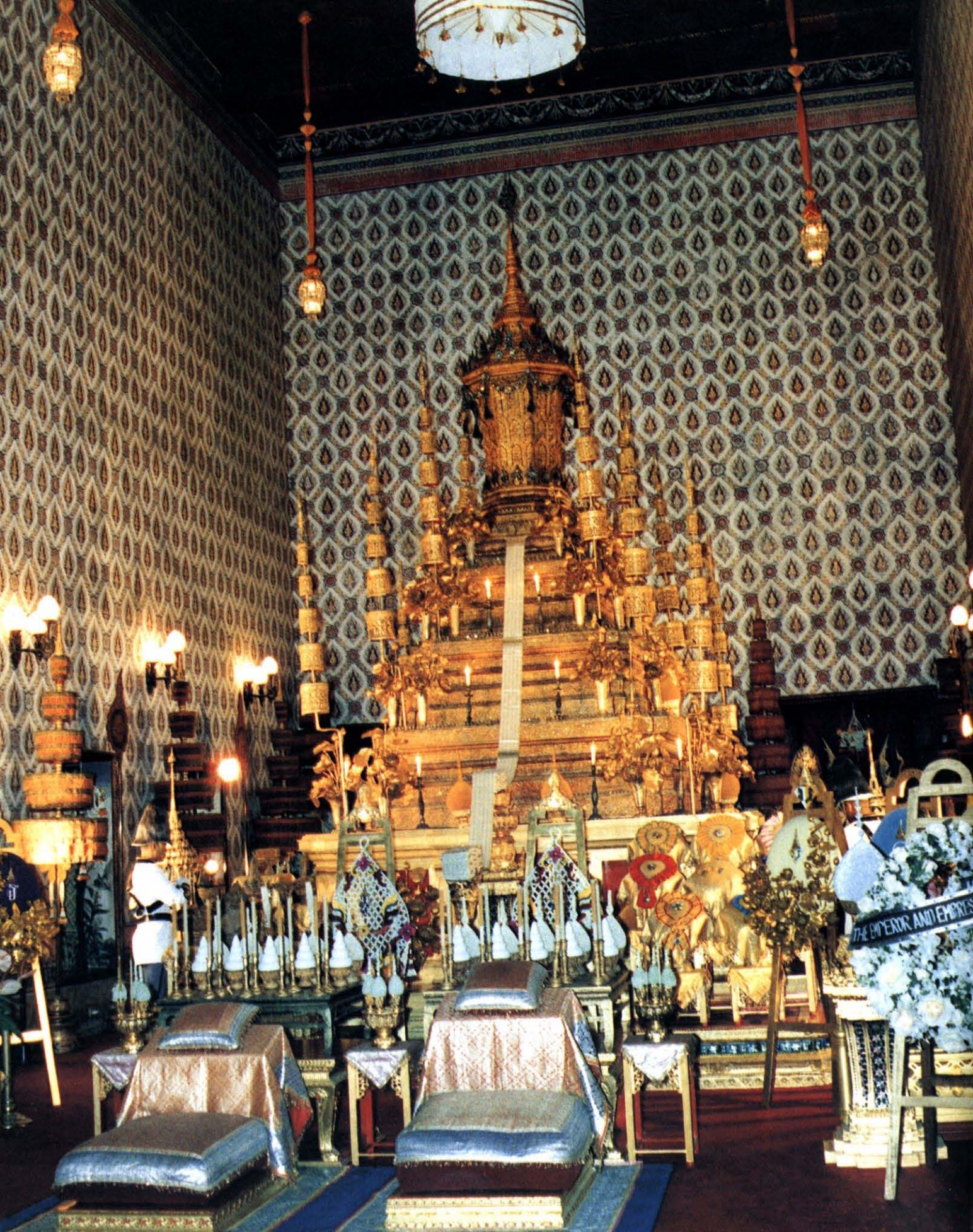
ในป่าต้นน้ำลำธารและนำปอสามาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากกระดาษสาเพื่อให้ราษฎรได้มีรายได้เพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง

- โครงการขยายพันธุ์ไม้ดีมีค่าหายาก โดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อเพื่อลดการนำเข้าพันธุ์ไม้ประดับและไม้มีค่าอื่นๆ จากต่างประเทศโดยสามารถดำเนินการได้อย่างดีตั้งในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็น กล้วย หน่อไม้ฝรั่ง บอน บัวสวรรค์ กล้วยไม้กระถาง สับประรด ขนุน สตรอเบอร์รี่ หนุ่ยแฝง และไม้ดอกไม้ประดับอื่นๆ ล้วนแล้วแต่ได้รับผลสำเร็จตอบสนองการสั่งซื้อของลูกค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศตลอดเวลา

- โครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ไม้ดอก โดยเฉพาะไม้ดอกเมืองหนาวได้แนะนำให้ประชาชนปลูกและรับซื้อเมล็ดพันธุ์ไม้ดอกในราคาประกัน เช่น ชัลเวีย ฯลฯ ก็ได้ผลในระยะแรกเป็นที่น่าพอใจ

- โครงการพัฒนาการปลูกข้าว
ญี่ปุ่นและข้าวอื่น ๆ โดยการประสาน
งานกับสถาบันวิจัยข้าว กรมวิชาการ
เกษตรพบว่า ข้าวญี่ปุ่นสามารถเจริญ
เติบโตได้ดีในสภาพภูมิอากาศ เช่น
ดอยตุง จึงเริ่มทำการทดลองปลูกได้ผล
ผลิตนำพอใจมากกว่าพันธุ์พื้นเมืองเดิม

สืบสานพระราชปณิธานดอยตุง
แม้จะสิ้นองค์พระผู้ทรงเป็นตั้ง
ร่มโพธิ์ทองแห่งดอยตุงไปแล้วก็ตาม
ปวงพสกนิกรทั้งหลายต่างก็ยึดมั่นที่จะ
สืบสานพระราชปณิธานที่ทรงมุ่งหวังไว้
ให้ยืนยงคงนานนิรันดร์

ดอยตุง :

พระตำหนักทรงงาน

สมเด็จพระเจ้า..... แม่ฟ้าหลวงของปวงไทย

ดอยตุง มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานนับร้อยปี เป็นบริเวณที่ประดิษฐาน “พระธาตุดอยตุง” อันเป็นที่เคารพสักการะของพระมหากษัตริย์มาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล จดจารึกกันเป็นลำดับมาว่า เดิมสถานที่ตั้งของพระธาตุดอยตุงนี้เรียกกันว่า “ดอยดินแดง” เมื่อครั้งพระเจ้าอชุตราชกษัตริย์องค์ที่ ๓ ของราชวงศ์สิงหนวัติขึ้นครองราชย์ใน ปี พ.ศ. ๑๔๕๒ พระมหากัสสปะเถระ ได้นำพระรากขวัญเบื้องซ้าย (กระดูกไหปลาร้า) ซึ่งเป็นพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้ามาถวาย พระเจ้าอชุตราชทรงเลื่อมใสศรัทธายิ่งนักจึงโปรดให้สร้างพระมหาสถูปขึ้น และทำธงยาวถึง ๓,๐๐๐ วาปักไว้ยอดดอย เมื่อทางธงหรือทางภาคเหนือเรียกว่า “ตุง” ปลิวไปไกลเพียงใดก็ให้กำหนดเป็นฐานสถูป ณ ที่นั้น

“ดอยตุงดินแดง” จึงได้รับขนานนามว่า “ดอยตุง” หรือ “ดอยธง” ตามภาษาล้านนา ในเวลาต่อมาถึงปัจจุบัน ผู้ที่เคยไปเยี่ยมดอยตุงเมื่อ ๑๐ ปีก่อน แล้วมาอีกครั้งในปีนี้จะตกตะลึงกับการเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิงด้วยความเขียวขจีสวยงามของพสกษชาตินานาชาติมาพรรณรอบบริเวณภูเขาสูงเสียดฟ้า หลายเทือกติดชายแดนไทยพม่า เพราะในอดีตใครมาพบเห็นก็จะเกิดความรู้สึกหดหู่เศร้า

สลดใจกับสภาพเขาหัวโล้นแห้งแล้งตามรายทางมีทั้งการลอบตัดไม้ทำลายป่า และการเผาผาถนุยาป่าเพื่อเกษตรกรรม โดยขาดความรู้ ความเข้าใจเท่าที่ควรจนพื้นที่นี้มีสภาพโล่งเตียนปราศจากต้นไม้ใหญ่คงมีเพียงวัชพืชไร้ค่า และพืชที่ปลูกในไร่เลื่อนลอยของชาวไทยภูเขาต่าง ๆ ที่อยู่บริเวณดอยตุง เช่น อีโก้ มูเซอ ไทยใหญ่และจีนฮ่อผู้มักพิสมัยการถางป่าทำไร่เลื่อนลอยแล้วโยกย้ายเร่ร่อนไปโดยขาดจุดมุ่งหมายปลายทาง

วันนี้ ดอยตุง กลัปกกลายเป็นดั่งแดนสวรรค์ทิพย์-วิมาน ล้วนชวนแล สราญงามตระการ ด้วยพรรณไม้นานาชนิดแสนสวยสด ชุ่มชื้น เขียวขจี สลับสีด้วยเปล่งไม้ดอกทั้งจากต่างประเทศและของบ้านเราเองหลากสีหลายพันธุ์ ชูช่อบานรับการเยือนอย่างเรืองรีน สดชื่นด้วยอากาศเย็นสบายตลอดปี

คำเล่าขานถึงความงดงามพร้อมด้วยทัศนียภาพและภูมิอากาศชวนฝันนี้ ถูกบอกเล่าขานต่อกัน... ทั่วรัฐพีไทย

หากใครจะทราบบ้างว่า “ดอยตุง” เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างมหัศจรรย์นี้มีที่มาจากการสืบสาน

รังสรรค์อันแน่วแน่จากพระราชปณิธานที่แรงกล้าในองค์ “สมเด็จพระย่า” สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี แม่ฟ้าหลวงของปวงชนชาวไทย ทรงมีพระราชกระแสอยู่เสมอว่า “ฉันอยากจะปลูกป่า” เพื่อที่จะฟื้นฟูป่าของเมืองไทย ซึ่งกำลังเสื่อมโทรมให้มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้นอีกครั้งหนึ่งให้เป็นป่าที่อุดมไปด้วยต้นไม้หลากหลายพันธุ์ทั้งที่เป็นไม้ใช้สอย ไม้ผลและไม้ดอกอันสวยงามเป็นแหล่งที่ชุ่มชื้นรื่นรมย์ ระบบนิเวศน์ที่เสื่อมโทรมก็จะฟื้นคืนสู่สภาพเดิม แต่พระราชประสงค์ของพระองค์ท่านยังไม่ปรากฏเป็นรูปธรรมในขณะนั้น

กระทั่งเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๓๐ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเสด็จ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา มาที่บริเวณหน่วยพัฒนา-

ต้นน้ำที่ ๓๑ ตำบลเทอดไทย อันเป็นกิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวงของจังหวัดเชียงราย ในปัจจุบันพื้นที่บริเวณนั้นอยู่บนเทือกเขานางนอนซึ่งป่าและต้นไม้ถูกทำลายลงเกือบหมดสิ้นเพื่อทอดพระเนตรบริเวณที่จะทรงตัดสินพระทัยว่าสมควรสร้างพระตำหนักหรือไม่

จากภูมิทัศน์และสภาพอากาศของพื้นที่ดังกล่าวคล้ายบริเวณที่ประทับที่เมืองปุยยี ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ เช่นถ้ามองไปทางทิศตะวันออกจะเห็นท้องทุ่งในเขตอำเภอแม่จัน อำเภอแม่สาย และอำเภอเชียงแสน ติดต่อกันเป็นพื้นที่กว้างใหญ่ ในฤดูฝนเมื่อมีน้ำขังมองดูเหมือนทะเลสาบเจนีวา และสามารถมองเห็นทิวเขาในประเทศลาวอยู่เบื้องหลังคล้ายเทือกเขาแอลป์ที่รายเรียงริมฝั่งทะเลสาบเจนีวา

สมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนีและสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ทรงเลือกสถานที่แห่งนี้เพื่อใช้ในการทรงงานตามพระราชประสงค์ ในอันที่จะฟื้นฟูสภาพป่า และประทับดูแลการทำงานอย่างใกล้ชิด มีพื้นที่ประมาณ ๙๓,๕๑๕ ไร่ หรือประมาณ ๑๕๐ ตารางกิโลเมตร ในเขตอำเภอแม่จัน กิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวง และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

การสร้างพระตำหนักดอยตุง จึงเริ่มต้นขึ้นพร้อมกับการเริ่มต้นของทรงงาน “โครงการพัฒนาดอยตุง” ซึ่งรัฐบาลในสมัยนั้นมี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีผู้รับสนองพระราชปณิธานของสมเด็จพระย่า ได้มอบหมายให้กองทัพบกและกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) เป็นหน่วยประสานงานจัดตั้งโครงการพัฒนาดอยตุงขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๑ เป็นต้นมา ทั้งนี้ด้วยพระบารมีปกเกล้าจึงมีถึง ๓๖ กรม ใน ๖ กระทรวงหลัก รวมทั้งรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนภาคเอกชนร่วมดำเนินการด้วยความจงรักภักดีเป็นล้นพ้นในพระองค์ท่าน โครงการในรูปเบ็ดเสร็จต่างๆ จึงเกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนาพื้นที่ดอยตุงตามแนวชายแดนเหนือสุดของประเทศ ระหว่างประเทศไทยกับสหภาพเมียนมาร์ ให้มีพื้นที่อุดมสมบูรณ์มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม รวมทั้งเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

“พระตำหนักดอยตุง” จึงนับได้ว่าเป็นบ้านหลังแรกของพระองค์ท่าน ที่สร้างขึ้นด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ และสร้างขึ้นตามแนวคิดของพระองค์และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ตั้งอยู่ในพื้นที่ขอเช่าจากกรมป่าไม้เป็นเวลา ๓๐ ปี แม้รัฐบาลจะถวายโฉนดก็มีทรงยินยอมรับการถวายด้วยมีทรงต้องการมี “อภิสิทธิ์” เหนือบุคคลอื่นพึงมี

การก่อสร้างพระตำหนักดอยตุง ดำเนินการออกแบบและก่อสร้างโดยสำนักงานชลประทานที่ ๒ กรมชลประทาน และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ พลเอก. เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ในขณะนั้นกระทำพิธีลงเสาเอก ซึ่งทางภาคเหนือเรียกว่า “พิธีปักเสาเหือน” ตามแบบฉบับประเพณีของชาวล้านนาอย่างสมบูรณ์ในวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๓๐ ใช้เวลาก่อสร้างทั้งสิ้น ๑๑ เดือน

“ตำหนักดอยตุง” สร้างขึ้นบนพื้นที่ที่มีความสูงเหนือระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๑,๐๐๐ เมตร ประกอบด้วยมুমมองทัศนียภาพงดงามคล้ายพระตำหนักที่ประทับเมืองโลซาน ประเทศสวิสเซอร์แลนด์เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ๒ ชั้น ตั้งอยู่บนที่ลาดเชิงเขา มีรูปทรงผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมล้านนา บ้านปึกไม้ (ลือคเคบั้น) และบ้านพื้นเมืองสวิส (ซาเลย์) รูปลักษณะทั่วไปของหลังคาโดยเฉพาะที่หน้าจั่วมี “กาแล” เป็นสัญลักษณ์สำคัญของล้านนา ผนังด้านนอกทำด้วยปึกไม้และผนังด้านในบุด้วยไม้ฉำฉา

ตัวอาคารมี ๒ ชั้น และชั้นลอย ที่ประทับชั้นบนแยกเป็น ๔ ส่วนเป็นที่ประทับของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ห้องท้องพระโรงและห้องครัวและที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ทุกส่วนเชื่อมต่อเป็นอาคารเดี่ยว เสมอกับลานกว้างของยอดเนินเขา ส่วนชั้นล่างจะเกาะอยู่ตามไหล่เนินเขา โปรดเกล้าฯ ให้เป็นที่อยู่ของข้าราชการบริพาร ราชองครักษ์ และแพทย์ประจำพระองค์

บานประตูเข้าพระตำหนักเป็นลายพระอาทิตย์ฉายแสง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของพลังอันแกร่งกล้าเหนือบานประตูเป็นภาพต้นไม้ทิพย์และหมู่วิหคหากสังเกตให้ดีจะเห็นนกเค้าแมวทางมุมซ้ายคอยดูแลสอดส่องมิให้สิ่งชั่วร้ายเข้าไปในพระตำหนัก

นอกจากนี้มีอักษรเขียนว่า “ศรีสวัสดิ์พุทธศักราช ๒๕๓๑” มีความหมายว่า “.....ให้ผู้ผ่านเข้าออกประตูนี้มีความสุข ความเจริญ”

ภายนอกอาคารมีเชิงชายไม้สักและสลักเป็นลายพื้นเมืองโบราณที่สืบต่อมาจากแคว้นสิบสองปันนา เรียกว่า “ลายเมฆไหล”

ความยาวโดยรอบพระตำหนัก ๕๓๖ เมตร ปากท่อน้ำฝนไหลทิ้งจากหลังคาเป็นเครื่องดินเผาชนิดไม้เคลือบมีตัวหุราสลักกับพญานาค เหนือจั่วหลังคามีกาแลงรักปิดทอง ๑๕ คู่ เป็นลายพรรณานุบุผาในภาคเหนือของประเทศไทย อีก ๑๒ คู่ ประกอบด้วยสัตว์ต่างๆ ๑๒ ชนิด ซึ่งกำหนดให้แต่ละชนิดแทนแต่ละปีในรอบ ๑๒ ปี ของนักษัตร

ภายในพระตำหนักดอยตุงใช้ไม้สนภูเขาบุนนังเป็น ไม้ลังที่ใส่ของมาจากต่างประเทศ หาซื้อมาจากบริเวณท่า เรือคลองเตย พื้นเป็นไม้สัก ซึ่งทาง ออป. ถวายมา บน ผนังมีภาพวาดสีน้ำมันขนาดใหญ่ ๓ ภาพ ภาพแรก ชื่อว่า “ตำนานดอยตุง” ศิลปินคือ นายปัญญา ไชยะคำ เป็น ภาพที่แสดงความเป็นมาของดอยตุง ตามตำนานความ เชื่อที่สืบทอดกันมา รูปนี้เสมือนที่จะหนุนนำใจให้ทุกคน

ช่วยพัฒนาดอยตุงให้คืนสู่สภาพดั้งเดิมที่เป็นป่าที่สวยงาม และสมบูรณ์ ส่วนสองภาพหลังมีชื่อว่า “ยามตะวันตกชิง พลับ” และ “ดอยตุงยามราตรีสงบ” ศิลปินคือ นาย บรรณรักษ์ นาคบรรลึงค์ เป็นภาพของพระธาตุดอยตุง ดั้งเดิม ตอนรุ่งเช้าและตอนกลางคืน สำหรับเพดานห้อง ท้องพระโรงนั้น สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โปรดเกล้าฯ ให้สมาคมดาราศาสตร์แห่งประเทศไทย ออก

แบบแกะสลักเป็นสุริยจักรวาล โดยมีกลุ่มดาวในระบบสุริยะเรียงรายตามองศาในวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๓ วันพระราชสมภพและดาวนพเคราะห์กลุ่มต่าง ๆ ในท้องฟ้า ซึ่งทรงเลือกเองมารวบรวมไว้ ฝาผนังห้องท้องพระโรงบุด้วยผ้าปักรูปดอกไม้สีสันนาฬิกาพระรถบนผ้าไหม โดยชาวบ้านภาค อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ฝาเพดานและไม้ราวปิดม่านในห้องต่างๆ มีลวดลายแกะสลักเป็นรูป

ดอกไม้พื้นเมือง ส่วนไม้ขอบระเบียงเป็นงานไม้แกะสลักภาพโคลงข้างในป่าใหญ่ตามผนังเชิงบันไดลงสู่อาคารชั้นล่าง แกะสลักตัวพยัญชนะไทยพร้อมคำอ่านตามตำราสอนเด็กและกลอนไม้ม้วนเหล่านี้แกะสลักโดยอาจารย์คำอ้าย เดชดวงตา พร้อมคณะและเด็กนักเรียนในไร่แม่ฟ้าหลวง

Verbena hybrida

รอบนอกด้านหน้าพระตำหนัก จัดเป็นสวนและสนามหญ้าต้นไม้ซึ่งขึ้นอยู่เดิมบนเนินนี้ได้รับการดูแลตัดแต่งจนสวยงาม ทางเดินผ่านหน้าพระตำหนักไปทางทิศใต้ จะพบแปลงผักสวนครัวเล็กๆ ส่วนพระองค์มีผักต่างๆ เช่น ผักสลัด พริก ต้นหอม ผักบุ้ง มะนาว และผักต่างๆ ประเภทหมุนเวียนปลูกเพื่อนำมาทำอาหารถวาย สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีและสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ได้เสด็จฯ มาประทับเป็นประจำทุกปี นับแต่นั้นมา

นับตั้งแต่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้เสด็จฯ มาประทับแรมเป็นครั้งแรก ณ พระตำหนักดอยตุง เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๑ เป็นต้นมาการทรงงานเพื่อพลิกฟื้นคืนสภาพป่าของดอยตุงก็เริ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่ปวงเหล่าชาวไทยทั้งมวล ซึ่งต่างล้วนชื่นชมในพระราชจริยาวัตรอันเปี่ยมล้นด้วยพระเมตตาคุณแห่งพระองค์ท่านอย่างมิรู้เลื่อน

ที่นำปลาน้ำจืดขึ้นบก เมื่อเหล่าพสกนิกรไทยได้รับทราบการทรงงาน อันเป็นศุภกนิมตรมงคลในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบปีที่ ๕๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้มีพระราชดำริปลุกป่าพระราชทาน ในบริเวณพื้นที่ทรงงานดอยตุง จำนวน ๔,๐๐๐ ไร่ โดยความร่วมมือประสานกันระหว่างมูลนิธิชัยพัฒนาและมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ซึ่งเริ่มดำเนินการสร้างความเขียวขจีแก่แผ่นดินไทยอีกวาระหนึ่งแล้ว

แม้ว่าวันนี้ชาวไทยจะมี “สมเด็จพระย่า” อีกแล้ว และพระตำหนักดอยตุงจำต้องร้างองค์พระผู้เป็นเจ้าของก็ตามแต่พระราชปณิธานอันแรงกล้าขององค์ “สมเด็จพระย่า” นั้นปวงไทยทั้งหลาย จักร่วมกันสืบสานรังสรรค์ให้สัมฤทธิ์ผลสมดังพระราชประสงค์ที่ทรงมุ่งหวังไว้ตราบนานเท่านาน

อุทยานเฉลิมพระเกียรติ

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

พระราชอนุสรณ์สถานแห่งความรัก ความเทิดทูน
และกตัญญูตาในพระราชมารดา

โปรดเกล้าฯ ให้อนุรักษเป็นหลักฐาน
และสร้างเป็นอุทยานโดยถาวร
เฉลิมพระเกียรติพระราชชนนีศรีนครินทร์
ปองประโยชน์ทั้งสิ้นแก่ปวงชน
และเพื่อผู้สนใจใคร่ศึกษา
พระราชประวัติบรรดาอนุเสาวณี
พระราชกิจฉดธิษฏ์ไว้ในโลก
ตั้งรอยพระบาทยุคลอันผากไว้
ขอให้อุทยานสถานนี้
อันเป็นที่เคยประทับในเสมีย
จงสำเร็จประโยชน์แก่ชาวไทย
เฉลิมพระเกียรติคุณไปในวันตร
พุทธศักราช ๒๕๓๘

ดิ
ราชชนนี

บ้านแรกแห่งความทรงจำ ของสมเด็จพระเจ้า

“บ้านช่างนาค” ชุมชนเก่าแก่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี บริเวณหลังวัดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนขนาดเล็กแห่งหนึ่งที่ยังคงดำรงวิถีชีวิตและจิตวิญญาณแบบฉบับดั้งเดิมของผู้คนยุคบางกอกตอนต้น สืบทอดกันมาถึงทุกวันนี้ได้อย่างน่าอัศจรรย์

แม้สภาพบ้านเรือนของชุมชนบ้านช่างนาคจะทรุดโทรมโรยราไปตามกาลเวลาที่ล่วงเลยมาหลายช่วงอายุคนก็ตาม ความงามสง่าด้วยลีลาแห่งศิลปะดั้งเดิมแท้แบบไทยโบราณ ยังคงงดงามโดดเด่นอย่างองอาจ ท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าของอาคารรูปทรงร่วมสมัย ทำทลายให้ชวนสนใจศึกษาในความยั่งยืนของการอนุรักษ์อันยืนยาวเช่นนี้ยิ่งนัก

รูปทรงแห่งสถาปัตยกรรมเรือนไทยโบราณ ประดับด้วยกระฉกหลากสีที่คละเคล้าไปกับปูนนั้น ลวดลายงดงามตามอาคารบ้านเรือนตลอดจนลูกกรงเหล็กดัดที่สื่อถึงฝีมือประณีตของช่างชั้นเยี่ยมในอดีต ทำให้ “บ้านช่างนาค” เปรียบเสมือนสื่อเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของคนกรุงเทพฯ ฯ จากอดีตสู่ปัจจุบันว่าเคยเป็นย่านที่มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมและศิลปวัฒนธรรมอย่างรุ่งโรจน์ยิ่งในอดีตกาล

ชุมชนแห่งนี้โด่งดังทั่วประเทศ
คราเมื่อสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้า-
กัลยานิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาส-
ราชนครินทร์ ทรงพระนิพนธ์พระราช-
ประวัติสมเด็จพระศรีนครินทราบ-
บรมราชชนนี เรื่อง “แม่เล่าให้ฟัง”
ว่า

“..... บ้าน เมื่อจำความได้แม่
ก็อยู่ที่ธนบุรีแล้ว ที่ซอยซึ่งปัจจุบัน
เป็นซอยวัดดอนงค์ “บ้าน” นั้น
เหมือนห้องแถวชั้นเดียวแต่มีหลาย
ห้อง แทนที่จะเป็นห้องเดียว “บ้าน”
จะเป็นส่วนหนึ่งของอาคารซึ่งก่อ
ด้วยอิฐ หลังคาเป็นกระเบื้อง และ
ประกอบด้วยหลายชุด (Unit) ด้าน
หนึ่งของ “บ้าน” มี ๔-๕ ชุด.....”

ในส่วนของการละเอียดนั้นทรงอธิบายเพิ่มเติมว่า “..... บ้าน อยู่ระหว่างบ้านพ่อชูและวัดอนงค์คาราม เดินซัก ๕ นาทีก็ถึงวัด และ ๑๐ นาทีก็ถึงบ้านเก่าของพ่อชู ข้างหน้าบ้านมีระเบียง พื้นเป็นไม้ปิดข้าง ๆ และมีหลังคามุงจาก ส่วนนอกก่อนถึงถนนเป็นอิฐแล้วจึงเป็นถนน เมื่อเข้าไปในบ้านแล้วจะมีห้องโล่ง ๆ ด้านขวามือยกพื้น ซึ่งเป็นทั้งห้องพระและห้องประกอบอาชีพของพ่อแม่.....”

“..... ถัดไปมีห้องซึ่งเป็นห้องนอน และข้างหลังจะมีห้องครัวยาวตลอดซึ่งกันด้วยกำแพงหลังกำแพงนี้มีที่โล่ง ๆ ซึ่งจะไปถึงได้ถ้าอ้อมไป เพราะทางครัวไม่มีประตูออก.....”

ณ สถานที่แห่งนี้ถือได้ว่ามีอิทธิพลต่อการเจริญวัย

และการเรียนรู้ต่อองค์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเป็นอย่างยิ่ง เพราะบริเวณวัดอนงค์คารามนี้เป็นแหล่งชุมชนเก่าแก่มาแต่ครั้งต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีผู้คนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น จัดได้ว่าเป็นชุมชนที่เจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจแห่งหนึ่งในสมัยนั้น เพราะเป็นทั้งท่าเทียบเรือสินค้าและเป็นที่อยู่อาศัยพำนักของขุนนางตระกูล“บุญนาค” อันเป็นตระกูลสำคัญยิ่งที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับประเทศชาติและราชสำนักมาช้านาน วัดใหญ่ ๆ บริเวณนี้เช่น วัดพิชัยญาติการาม วัดประยูรวงศาวาส รวมทั้งวัดอนงค์คาราม ล้วนเป็นวัดที่คนในตระกูลบุญนาคสร้างหรือบูรณะทั้งสิ้น

ด้วยสภาพแวดล้อมเช่นนี้ก่อปรด้วยพระชนนีคำเป็นสตรีที่มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล เห็นได้จากการที่พระชนนีคำเป็นคนเดียวในบรรดาพี่น้องทั้งหมดที่อ่านหนังสือออก ซึ่งสมัยนั้นคนไทยยังไม่นิยมให้ผู้หญิงรู้หนังสือ ด้วยเกรงว่าถ้าอ่านออกเขียนได้แล้วอาจจะลอบเขียนเพลงยาวกับผู้ชาย ซึ่งเป็นเรื่องที่ผิดประเพณีและจะนำความเสื่อมเสียมาสู่วงศ์ตระกูล พระชนนีคำจึงเป็นครูคนแรกที่สอนหนังสือให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จนสามารถอ่านออกเขียนได้ และยังสนับสนุนให้เข้าศึกษาเล่าเรียนต่อในโรงเรียนสำหรับเด็กหญิง ที่ตั้งขึ้นในวัดดอนงคารามใกล้ ๆ บ้าน

เวลานั้นสมเด็จพระพุฒาจารย์ (นวม พุทฺธสโร) เป็นเจ้าอาวาสวัดดอนงคาราม ท่านเป็นผู้เห็นความสำคัญ

ของการศึกษา และมุ่งส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชนไทยทั้งชายและหญิงมาตั้งแต่ยังเป็นพระอันดับ เรียกกันว่า “พระอาจารย์นวม” จนได้รับการเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระครูอุดมพิทยาการ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และเลื่อนเป็นพระธรรมชราจารย์ เจ้าอาวาสวัดดอนงคาราม เมื่อพ.ศ. ๒๔๔๙ ในขั้นแรกท่านได้จัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กชายขึ้นก่อนในบริเวณวัดดอนงคาราม ต่อมาเมื่อมีผู้ศรัทธาเลื่อมใสและทางราชการได้สนับสนุนให้เงินช่วยเหลือสร้างตึกใหม่ขึ้น ๓ หลัง เมื่อย้ายนักเรียนชายมาอยู่ที่ตึกใหม่ด้านเหนือแล้ว สถานที่เรียนเก่าแถวริมคลองसानว่างอยู่ท่านจึงได้จ้างครูผู้ชายชื่อ “ชูป” มาเปิดการสอนแผนกสตรีขึ้นในสถานที่เรียนส่วนที่ว่างนั้น โดยสอนตั้งแต่ความรู้เบื้องต้นขึ้นไป

พระอุโบสถวัดสุทัศน์ฯ
พระอุโบสถวัดสุทัศน์ฯ
พระอุโบสถวัดสุทัศน์ฯ

สมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรม-
ราชชนนี ทรงเข้าเรียนที่โรงเรียนนี้ได้
ไม่ถึงปีโรงเรียนก็ปิด และได้ทรงเข้า
เรียนต่อที่โรงเรียนศึกษานารี ซึ่งอยู่
ไม่ไกลจากบ้านช่างนาคนามากนัก ซึ่ง
โรงเรียนนี้ก็เป็โรงเรียนสตรีในความ
อุปการะของสมเด็จพระพุฒาจารย์ เจ้า
อาวาสวัดนองคารามอีกเช่นกัน (เดิม
ชื่อว่า โรงเรียนสตรีอุดมวิทย์ตาม
นามสมเด็จพระพุฒาจารย์ เมื่อครั้งมี
บรรดาศักดิ์เป็นพระครูอุดมพิทยาการ
ผู้ก่อกำเนิด แต่ต่อมาทางราชการเห็น
ว่าคำว่า อุดมฯ อาจไม่พ้องกับนาม
ของโรงเรียนชั้นอุดมศึกษา จึงได้หารือ
กับท่านโดยขอเปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียน
ศึกษานารี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓) ครั้งนั้น
ทรงเรียนได้เดือนกว่า ๆ ก็ต้องทรง
ลาออกเนื่องจากทางบ้านไม่มีเงินพอที่
จะเสียค่าเล่าเรียนจึงนับได้ว่าชุมชน
แห่งนี้มีบทบาทในการหล่อหลอม
กลมกลืนให้ชีวิตของสมเด็จพระศรี-
นครินทร์ทราบรมราชชนนี ได้ผันแปร
ก้าวไกลเกินสตรีในยุคนั้น สืบเนื่องจาก
การศึกษาเบื้องต้นในชุมชนนี้เป็นเสมือน
แรงผลักดันด้วยเช่นกัน

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชกระแสให้
ข้าราชการบริพารผู้ใกล้ชิด คือ นายทวี
อังศวานนท์ และนายหน้ท บวรณสมภพ
ไปสำรวจสภาพพื้นที่ดังกล่าวเนื่องจาก
เป็นย่านประวัติศาสตร์ที่มีภูมิหลังของ
สมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี
เคยประทับอยู่เมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์

คณะผู้รับสนองพระราชดำริ ได้ทำการสำรวจและ
สืบทราบตำแหน่งที่แน่นอนตามหนังสือ “แม่เล่าให้ฟัง”
จากพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยา-
ณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ซึ่งนำเสียดาย
เป็นที่ยิ่งว่า บ้านหลังดังกล่าวได้ถูกรื้อถอนไปแล้ว โดยมี
ตึกแถวสองชั้นขึ้นมาแทนที่ และได้พบอาคารตึกแถว
ชั้นเดียวในบริเวณกลุ่มอาคารที่ค่อนข้างทรุดโทรม โดยมี
ลักษณะของอาคารแถวหลังนี้มีรูปร่างใกล้เคียงกับ “บ้าน”
ในหนังสือ “แม่เล่าให้ฟัง”

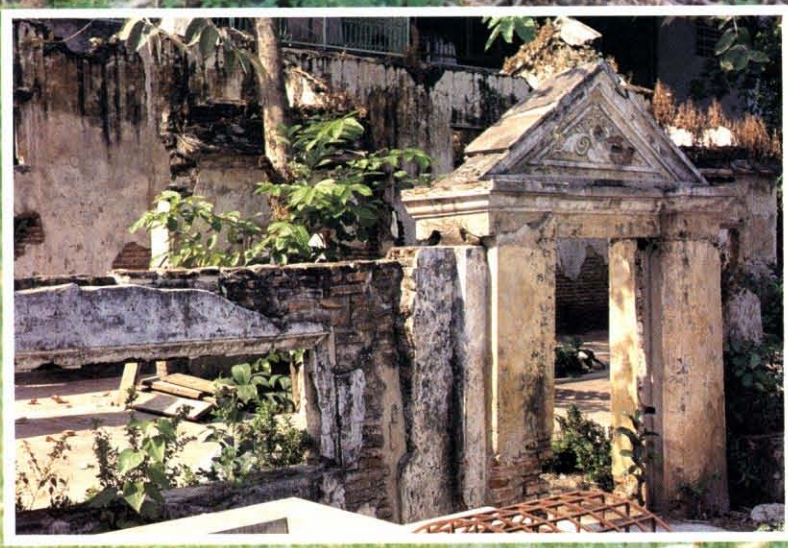
ในขณะเดียวกันนี้เอง นายเล็ก นานา เจ้าของที่ดิน
ดังกล่าวได้ทราบเรื่องจึงน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวาย
ที่ดินแห่งนั้น แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นพื้นที่
จำนวน ๔ ไร่

กลุ่มอาคารในบริเวณนี้ในตอนกลางของพื้นที่เป็น
ที่ตั้งของบ้านเจ้าพระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษาธิบดี
(แพ บุนนาค) อธิบดีกรมพระคลังสินค้าในสมัยรัชกาลที่ ๕
ผู้เป็นบุตรของสมเด็จพระยาบรมมหาพิไชยญาติ (ทัต
บุนนาค) อันเป็นบุคคลที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัว ทรงนับถือว่าเป็นพระบรมญาติราชินิกุลวงศ์ที่ใกล้ชิด

เจ้าพระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษาธิบดี (แพ บุน-
นาค) มีทายาทสืบสกุลเป็นบุคคลสำคัญของประเทศหลาย
คน เช่น พลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมทย์ นั่นก็เป็น
หลานตาด้วยเช่นกัน

ลักษณะของกลุ่มอาคารเป็นสถาปัตยกรรมแบบจีน
ก่ออิฐถือปูน ตกแต่งลวดลายแบบจีนปนไทย มีปูนปั้นเป็น
ลายพฤษภษาที่มีสีสาลวดลายอ่อนช้อย วิจิตรบรรจงยิ่งนัก
ตัวอาคารบ้านเดิมเป็นตึกปูนไม้ขนาดใหญ่ ๒ ชั้น จำนวน
๒ หลัง ตั้งขนานกัน ล้อมรอบด้วยตึกแถว เรือนบริวาร
ชั้นเดียวทางด้านขวาและด้านหลังของตึกใหญ่ ส่วน
ด้านซ้ายเป็นตึก ๒ ชั้น ลักษณะตึกที่ล้อมรอบนี้ประยุกต์
จากสถาปัตยกรรมจีน อาจเก่าแก่ถึงสมัยรัชกาลที่ ๓
ซึ่งนิยมก่อสร้างอาคารในลักษณะนี้มากที่สุด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่แห่งนี้ให้เป็นอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โดยมอบกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของมูลนิธิชัยพัฒนา และให้กรมศิลปากรดูแลความถูกต้องทางด้านประวัติศาสตร์และศิลปกรรม

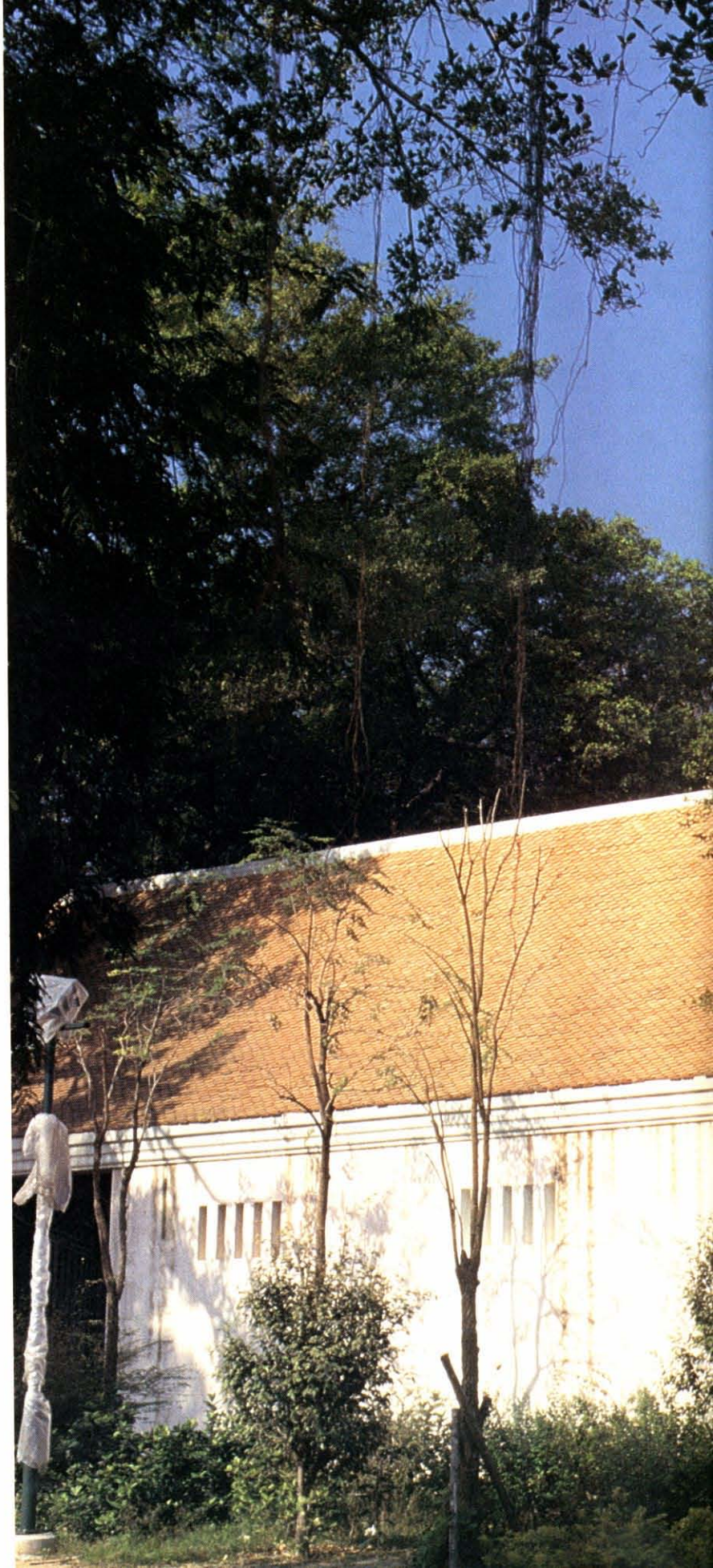
อุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จึงเป็นสวนสาธารณะที่สวยงามรื่นรมย์ที่ประชาชนทั่วไปจะได้ใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจที่แตกต่างกับสวนสาธารณะแห่งอื่น ๆ คือเป็นอุทยานที่มีรั้วสีเขียวขจี ท่ามกลางกลุ่มอาคารโบราณสง่างามที่จัดเป็นพิพิธภัณฑ์สถาน แสดงถึงพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี กับอีกส่วนหนึ่งแสดงภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของ “ช่างทอง” ซึ่งเคยอาศัยอยู่ในบริเวณย่านนี้มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓-

รัชกาลที่ ๕ อันเป็นเหตุการณ์ร่วมสมัยกับสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ รวมทั้งยังเป็นแหล่งศึกษาที่แสดงถึงความกลมกลืนกันของสังคมชุมชนชาวไทย จีน ลาว และมุสลิม ที่แตกต่างกันหลายหลากในพงศ์พันธุ์และความเชื่อถือ แต่ต่างก็ผนึกแน่นร่วมกันอย่างผูกพันลึกซึ้ง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ด้วยความรักสามัคคียิ่งภายใต้พระบรมโพธิสมภารแห่งพระมหากษัตริย์ไทย

อนึ่ง การศึกษารูปแบบของสถาปัตยกรรมเดียวกับบ้านเรือนคหบดีในเมืองไทยขณะนั้น กรมศิลปากรรายงานว่ ในปัจจุบันไม่มีสถานที่ใดที่จะให้ทำการศึกษได้เลย ดังนั้น การฟื้นฟูบูรณะครั้งนี้จึงก่อให้เกิดประโยชน์อันเป็นคุณูปการต่อการศึกษาในด้านสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม เศรษฐกิจ และสังคมในยุคหนึ่งได้อย่างสุดประมาณ

การจัดสร้างอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนี ณ บริเวณหลังวัดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ได้บังเกิดขึ้นด้วยความร่วมมือหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นต้นว่า กรมศิลปากร เป็นหลักใหญ่ในด้านการก่อสร้าง โดย นายนนท์ บุรณสมภพ เป็นสถาปนิกดำเนินการด้านสถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมโครงสร้าง ส่วนอื่นเช่นสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง สำนักราชเลขาธิการ กรุงเทพมหานคร กองทัพอากาศ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระองค์ กรมธนารักษ์ และกรมประชาสัมพันธ์ ก็เข้าร่วมดำเนินการอย่างแข็งขัน

จนบัดนี้ อุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนี ได้ดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงแล้ว ใกล้เวลาที่จะเปิดให้ประชาชนได้ชื่นชมในพระราชจริยาวัตร และพักผ่อนหย่อนใจได้ในเวลาเดียวกัน ซึ่งมีลักษณะบริเวณประกอบด้วย

ส่วนหน้าอุทยาน

เป็นบริเวณรอบนอกของกลุ่มอาคารที่พักอาศัยเดิม จัดเป็นลานอ่างน้ำพุกลม มีม้านั่งรอบอ่าง ลานส่วนหน้าปลูกหญ้าไม้ดอกไม้ประดับนานาพันธุ์ แทรกตัวศิลปะเคล้ากับร่มเงาของต้นไม้ใหญ่ (อายุประมาณ ๑๐๐ ปี) โดยมีม้านั่งทรงกลมตั้งใต้ต้นไม้ใหญ่

ส่วนในอุทยาน

ประกอบด้วยอาคารพิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติฯ ๒ หลัง ซึ่งจัดแสดงพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และจัดแสดงวิถีชุมชนทั้งอดีตและปัจจุบัน กำแพงหินทรายแกะสลักภาพหุ่นดำ นับเป็นงานชั้นเอกงดงามที่มีความอลังการวิจิตรประณีตบรรจงชิ้นสำคัญแสดงถึงพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ที่พระราชทานแก่ปวงพสกนิกรไทย และแสดงถึงพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีต่ออุทยานแห่งนี้ ว่ามีชมทางเดินคลุมด้วยไม้เลื้อยและแซมด้วยไม้ดอกกับไม้ใบนานาชนิด รอบลานเอนกประสงค์ยังมีศาลาทรงไทยสวยงามด้วยเชิงชายฉลुरु่วมสมัยสำหรับแสดงดนตรีหรือนั่งเล่น ก่อปรด้วยอาคารสำนักงาน ทางเดินเล่น ลู่วิ่งจ็อกกิ้ง ม้านั่งริมสวนชมธรรมชาติ อาคารกระทัดรัดบริการเครื่องดื่มและอาหารว่าง ซึ่งต่อเติมมาจากอาคารเดิมส่วนหนึ่ง สนามหญ้าเปิดโล่งประปรายด้วยชมไม้ดอกไม้ประดับที่งดงามชวนมอง

กึ่งกลางอุทยาน

เป็นที่ตั้ง “บ้านจำลอง” ที่
สมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราช-
ชนนีเคยประทับแต่ครั้งทรงพระเยาว์

การเดินทางเข้าอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สามารถเข้าได้ทั้งทางบกและทางน้ำ โดยมีถนนทางเข้า ๒ ทาง คือจากสะพานสมเด็จพระเจ้าพระยา เข้าทางซอยวัดดอนงคาราม และจากถนนประชาธิปไตยข้ามสะพานพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ส่วนทางน้ำข้ามแม่น้ำเจ้าพระยามาขึ้นที่ท่าหน้าข้างศาลเจ้ากวนอู เดินตามทางเดินมาประมาณ ๒๐๐ เมตร ก็จะสามารถเข้าถึงซุ้มประตูทางเข้าอุทยานได้อีกทางหนึ่ง จึงสามารถเข้าอุทยานได้หลายทาง คือประตูทางเข้าอุทยานฯ มีทางเข้า ๓ ประตู และมีประตูซุ้มภายในที่อนุรักษไว้อีก ๒ ประตู รวมทั้งหมดจะมีซุ้มประตูทางเข้าถึง ๕ ซุ้ม

เหรียญที่ระลึก : อนุสรณ์แห่งแผ่นดิน

เพื่อให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าได้มีส่วนร่วมในการก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์แห่งนี้โดยทั่วกัน อีกทั้งเป็นการถวายเป็นความจงรักภักดีและสักการะเทอดทูนแก่องค์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี คณะกรรมการจัดสร้างอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จึงได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดสร้างเหรียญที่ระลึก ซึ่งได้เชิญพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระรูปสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี อยู่เคียงคู่กันในด้านหน้าของเหรียญ และด้านหลังเป็นรูปแบบจำลองอุทยานฯ ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกที่ได้จัดทำเหรียญในลักษณะเช่นนี้ รวมทั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานและทรงเจิมแผ่นทอง แผ่นเงิน และแผ่นทองแดง เพื่อผสมในเหรียญแต่ละชนิด เพื่อเป็นสิริมงคลอีกด้วย

บัดนี้ เหรียญที่ระลึกเพื่อตอบแทนผู้บริจาคทรัพย์และนำรายได้มาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดสร้างและบำรุงรักษาอุทยานฯ แห่งนี้ ได้หมดสิ้นไปแล้วบางชนิดอย่างรวดเร็ว กลายเป็นวัตถุสะสมล้ำค่าไปแล้วในอนาคต

อุทยานฯ แห่งนี้จึงเปรียบ
ประดุจพระราชอนุสรณ์สถานที่รำลึก
ถึงความรัก ความผูกพัน กอปรด้วย
พระราชหฤทัยเปี่ยมไปด้วยกตัญญูตา
ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่
ทรงถวายแต่สมเด็จพระราชมารดา
ของพระองค์ ซึ่งผู้ได้รับประโยชน์
จากสวนสาธารณะแห่งนี้ก็คงเป็น
เหล่าชาวไทยใต้เบื้องพระยุคลบาท
ทั้งหลายนั่นเอง จึงนับเป็นพระมหา
กรุณาธิคุณที่หลังไหลสู่ทวยไทย
ทั้งมวลยิ่งแท้

แม่สมเด็จพระศรีนครินทร์ทรา-
บรมราชชนนี “สมเด็จพระเจ้า” แห่ง
ปวงชนชาวไทยมีอาจทอดพระเนตร
“อุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระ
ศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี” แห่ง
พำนักยามทรงพระเยาว์ ยามที่จะมี
พระราชพิธีเปิดได้ด้วยทรงละโลกุตระ
สู่สวรรคาลัยเสียก่อนก็ตาม หากได้
ทรงพระกรุณาทราบด้วยฉันทวิธิต
ได้แล้ว ก็คงทรงพระปิตุสขยั้งนักที่
ทรงจักได้เห็นปวงไทยทั้งหลายมี
ความร่มเย็นเป็นสุขด้วยพระบารมี
ที่ทรงโอบเอื้ออาทรแก่ราษฎรทุกหมู่
เหล่า จนผู้คนทั้งหลายก็ยังมิคลาย
เศร้าโศก รันทดก่าสลดใจให้หาอาลัย
มิรู้วายทั้งแผ่นดิน

ป่าพระราชทาน

วโรกาสเฉลิมฉลองสิริราชสมบัติ

ครบ ๕๐ ปี

ป่าพระราชทาน

มูลนิธิชัยพัฒนา-มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง

“พระตำหนักดอยตุง” อันงดงามด้วยทัศนียภาพ ตั้งแดนสวรรค์ทิพย์วิมานบนโลกหล้าเหนือนานทะเลภูเขา จังหวัดเชียงรายนั้น บัดนี้ได้เป็นคำขั้บขานเล่าต่อกัน ทั่วปฐพีไทยถึงความเจิดจรัสแห่งภูมิทัศน์บนภูเขาสูง เสียดฟ้าว่าล้นแล้วไปด้วยสรรพสิ่งอันชวนแล สราญ ตระการตายิ่งนัก

หากใคร จะทราบบ้างว่า “ดอยตุง” ในอดีต มิได้ สวยงดงามชวนฝันตั้งปัจจุบันกาล

ระยะนั้นผู้ใดพบเห็นก็ยังคงจะสลดหดหู่เศร้าใจกับ สภาพแห้งแล้ง ทิวเขาหัวโล้นมากมายประปรายทั่วบริเวณ ข้าตามระยะทางยังพบกับการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและ เผาผลาญป่าไม้เพื่อการเกษตรโดยขาดความรู้ความเข้าใจ เท่าที่ควรชวนสังเวชในการกระทำยิ่งนัก

“ดอยตุง” เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมหัศจรรย์ใน พลับที่ “สมเด็จพระเจ้า” องค์พระแม่ฟ้าหลวงของปวงชนชาวไทย มีพระราชประสงค์ที่จะสืบสานรังสรรค์ธรรมชาติที่ถูก ทำลายลงให้ฟื้นคืนชีวิตดั้งเดิม

ด้วยพระราชปณิธานอันแน่วแน่และแรงกล้าในองค์ สมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนีดังที่ทรงเคยมีพระ กระแสรับสั่งอยู่เสมอว่า “ฉันอยากจะปลูกป่า” เพื่อที่จะ ฟื้นฟูป่าของประเทศไทย ซึ่งกำลังเสื่อมโทรมให้มีความ สมบูรณ์ขึ้นอีกครั้งหนึ่งให้เป็นป่าที่สวยงามอุดมไปด้วย พืชพันธุ์สัตว์นานาพรรณที่สามารถเป็นทั้งไม้ใช้สอย ไม้ ผลและไม้ดอกอันสวยงามและทรงมั่งหวังที่จะให้ เป็นอาณาบริเวณที่ชุ่มชื้น รื่นรมย์ โดยระบบนิเวศน์ที่ เสื่อมโทรมก็จัดได้ฟื้นคืนสู่สภาพเดิม

“พระตำหนักดอยตุง” จึงได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่ใช้ในการทรงงานตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีและสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในอันที่จะฟื้นฟูสภาพป่าและประคับคองการทำงานอย่างใกล้ชิดมีพื้นที่ประมาณ ๙๓,๕๑๕ ไร่ หรือประมาณ ๑๕๐ ตารางกิโลเมตรในเขตกิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายโดยสมเด็จพระเจ้าสุริยวงศาธิบดีโดยสมเด็จพระราชินีนาถ陛下เสด็จแปรพระราชฐานมาประทับที่พระตำหนักดอยตุงเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๑

นับแต่นั้น เป็นต้นมา การทรงงานเพื่อพลิกฟื้นคืนสภาพป่าสู่วิถีชีวิตเขียวตามธรรมชาติดั้งเดิมก็เริ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่ปวงเหล่าชาวไทยทั้งมวล ซึ่งต่างล้วนชื่นชมปีติปราโมทย์ในพระราชจริยาวัตรอันเปี่ยมล้นด้วยพระเมตตาคุณแห่งองค์สมเด็จพระย่าจนมีอาจลืมนึกได้ในชั่วชีวิตนี้

สมเด็จพระราชทานป่าแทนของขวัญโรกาส ฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี

วโรกาสพระราชพิธีกาญจนาภิเษกงานฉลองสิริราช
สมบัติ ครบ ๕๐ ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว-
ภูมิพลอดุลยเดช ในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ นั้น

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีมีพระราช
ประสงค์ที่จะให้มีการปลูกป่าผืนใหญ่ในพื้นที่ทรงงาน โครงการ
พัฒนาอดอยตุงเพื่อที่จะพระราชทานป่านี้แก่ปวงชน
ชาวไทยในครั้งนี้

ป่าพระราชทานงานฉลองสิริราชสมบัติ ครบ ๕๐ ปี
ระหว่างมูลนิธิชัยพัฒนากับมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง จึงบังเกิด
ด้วยกระแสพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อวันที่ ๑๖
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ โดยได้พระราชทานพระราช
กระแสกับ ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล เลขาธิการมูลนิธิแม่ฟ้า-

หลวงและ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัย-
พัฒนาให้ร่วมกันเป็นแกนกลางในการดำเนินงานปลูกป่า
พระราชทานตามพระราชประสงค์ที่จะพระราชทาน
ทรัพยากรป่าไม้แก่พสกนิกรชาวไทยทุกหมู่เหล่าทั่วทุกภูมิ
ภาคของประเทศโดยทรงตั้งมั่นในพระราชหฤทัยในการ
ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของ
ประชาชนด้วยการให้ราษฎรทุกหมู่เหล่าได้เข้ามามีส่วน
ร่วมฟื้นฟูและปลูกป่าโดยทั่วกันทั้งภาครัฐบาลและเอกชน

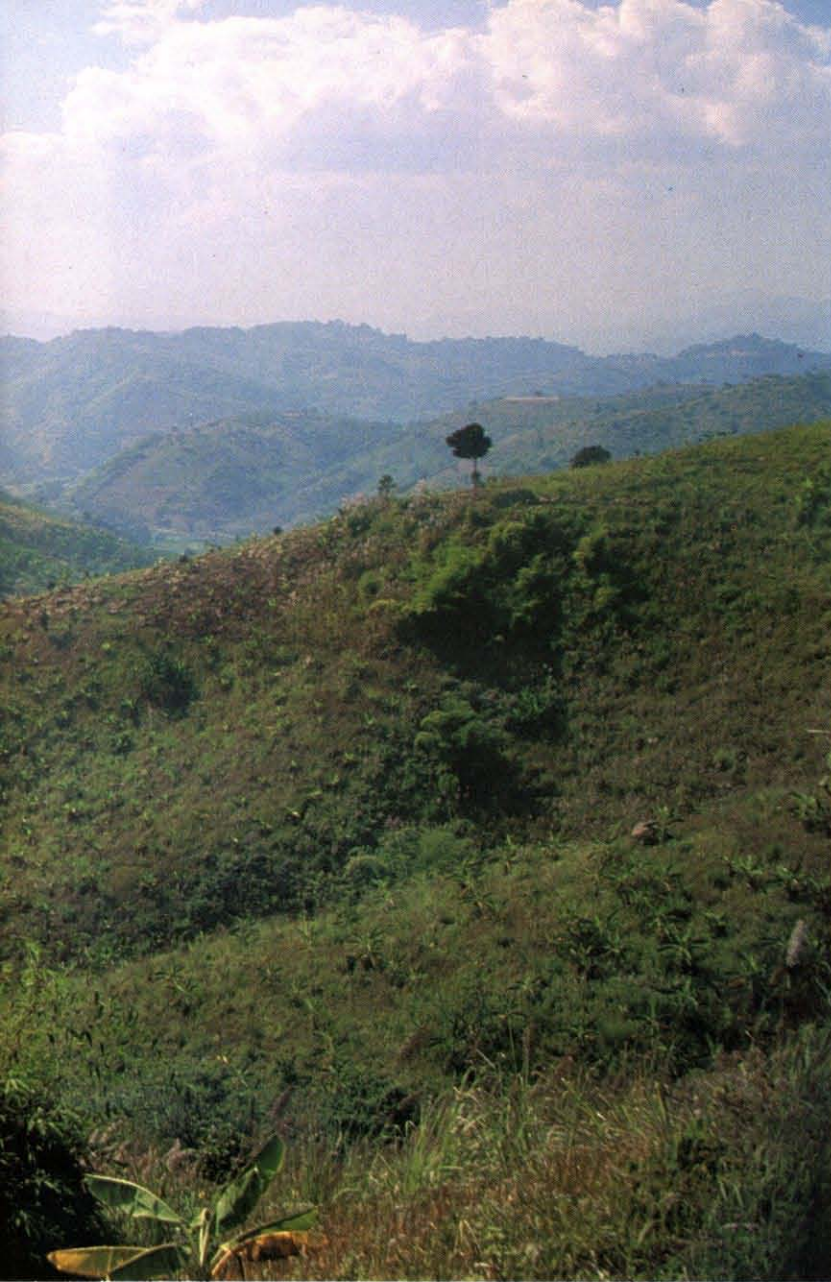
การปลูกป่าพระราชทานนี้ได้ทำการปลูกหญ้าแฝกเสริมกับการปลูกป่าไปพร้อมกันเพื่อสนองพระราชดำริในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ตลอดจนป้องกันการชะล้างพังทลายของดินอีกด้วยมาบัดนี้ปริมาณหญ้าแฝก บริเวณดอยดุง พื้นที่ทรงงานทั้งหมด ที่ได้ดำเนินการปลูกนั้นได้กลายเป็นอาณาบริเวณที่มีหญ้าแฝกมากที่สุดในประเทศไทยซึ่งได้ปลูกไปแล้วประมาณ ๗๔ ล้านต้นและมีจำนวนทยอยเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

ป่ากร่าง โส่งเตียนจำนวน ๔,๐๐๐ ไร่ บนเทือกเขา กิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัด เชียงราย ได้มีการปลูกป่าพระราชทานขึ้นตามแนวพระราชดำริในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีที่ทรงหวังจะให้มีการปลูกเพื่อได้รับประโยชน์นอกประการทั้งประเภทไม้ผล ไม้ใช้สอย และไม่รักษาต้นน้ำลำธาร ตลอดจนเสริมสร้างวิถีชีวิตแห่งการผสมผสานความเป็นอยู่อย่างสอดคล้องร่วมกันของคนกับป่าอันเป็นแนวทางที่ดีทางหนึ่งในการอนุรักษ์แหล่งต้นน้ำลำธารและฟื้นฟูคุณภาพป่ากับดินเพื่อยังประโยชน์สุขแก่ชาวพาราไทยทั้งมวล

นับเป็นพระเมตตาคุณอันส่องสว่างไสวกลางดวงใจไทยทั้งแผ่นดินยิ่งแล้ว

บนเส้นทางสูงชัน ไต่ลงเลี้ยว เคี้ยวคดไปมาบนยอดภูผาสสูง แผ่นฟ้าสีสดใส พันธุ์ไม้สวยอันเป็นโครงการพัฒนาดอยดุง บริเวณพื้นที่ทรงงาน ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่งอยู่ระหว่างดำเนินการปลูกป่า เพื่อพลิกฟื้นคืนความพิสุทธิ์สู่ธรรมชาติที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณเป็นป่าพระราชทาน ฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระมหากษัตริย์ ผู้มีเคยทรงหยุดนิ่งที่จะเอื้ออาหารต่อปวงพสกนิกรของพระองค์ ในทุกหย่อมหญ้า

ราชทานความชุ่มชื้น ร่มเย็น เขียวขจี แก่
ข้าแผ่นดินทั้งหลาย ให้มีสภาพแวดล้อมแห่ง
ชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

ป่าไม้ ๓ อย่างตามพระราชดำริ ที่ทรง
แนะนำให้ปลูก ในพื้นที่นี้คือ

ไม้ผล ได้แก่ แก้ว กล้วยน้ำว้า ฝรั่ง บัวย
มะขามป้อม และไผ่ตง เป็นต้น

ไม้ใช้สอย ให้ทำการปลูก ชี้เหล็กบ้าน
ไผ่หก ไผ่นางนวล ไผ่สีสุก และยูคาลิปตัส

ไม้รักษาต้นน้ำลำธาร ใช้ไม้สัก ประดู่
พยอบ อินทนิล คุณ นางพญาเสือโคร่ง เสี้ยว-
ดอกขาว ตะแบก หนุ่ยแฝง และไผ่ต่าง ๆ

ป่าชัยพัฒนา-แม่ฟ้าหลวง ในบัดนี้
เริ่มมีสีสนสวยสดใสเพิ่มขึ้น เป็นลำดับ ใน
ระยะการปลูกป่ายังเพิ่งเริ่มต้นอยู่นั้นประชาชน
ที่ร่วมโครงการฟื้นฟูและปลูกป่าบนพื้นที่ทรง
งานนี้ได้ปลูกพืชผักและไม้ดอกเพื่อตัดจำหน่าย
ระหว่างรอการเติบโตของป่าใหญ่ผืนนี้ โดยผู้
ที่ได้รับการพิจารณาเข้าร่วมโครงการปลูกป่า
พระราชทานจะได้รับกล้าไม้ตลอดจนได้รับ
การสนับสนุนในการจัดหาปุ๋ย และมีสิทธิ์เก็บ
ผลผลิตจากไม้ผลที่ตนปลูก โดยจ่ายค่าเช่าที่
ดินในสวนที่ได้ปลูกป่าในอัตราไร่ละ ๑ บาท/ปี
ให้แก่รัฐผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ปลูกป่า และเมื่อมี
การปลูกป่าไปได้แล้ว ๙ ปี ผู้มีสิทธิ์ในการเก็บ
ผลผลิตจากไม้ผลซึ่งมีรายได้ที่มั่นคงแล้วนั้น
จะต้องเสียภาษีให้แก่รัฐตามกฎหมาย และ
ปฏิบัติตามระเบียบร่วมกันด้วย

ความงดงามของทะเลภูเขาแดนดอยสูง
พรรณไม้สวยนี้ คงเป็นตำนานจดจารึกถึงการ
พลิกฟื้นคืนแผ่นดินให้แก่ อนุชนรุ่นหลังใน
อนาคตว่า ชาวไทยมีองค์พระผู้สถิตยในดวงใจ
ของผองไทย มิรู้เลื่อนลบจบได้ในทุกภพ

ป่าผืนใหญ่แลไกลโพลันสุดสายตา จึง
บังเกิดขึ้นในพื้นที่ทรงงานของสมเด็จพระเจ้า
ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ทรงมีความมุ่งหวัง ตั้ง
พระราชหฤทัยไว้เป็นแนวแนวว่า พระราช
ปณิธานสืบสานดำรงอยู่ของทรัพยากรป่าไม้
เพื่อพสกนิกรไทยทั้งหมดนั้น ทรงมีพระราช
หฤทัยระลึกถึงอยู่เสมอเป็นนิจ

การนี้จึงนับเป็นบุญล้นพันเกล้าเหล่า
ชาวไทย ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระ

พระราชทานป่า จากขุนเขา..... สู่แดนชายทะเล

“หนองพลับ” ได้รับการกล่าวขวัญว่า เป็นพื้นที่ที่มีสภาพธรรมชาติงดงาม โอบล้อมอยู่ภายใต้อ้อมอกของเทือกเขาตะนาวศรี อันเป็นพื้นที่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงคุ้นเคยเป็นอย่างยิ่ง นับเนื่องตั้งแต่เสด็จเถลิงถวัลย์สิริราชสมบัติ ในระยะแรกต้นรัชกาล

ยามเมื่อเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานคราใด จะทรงออกไปเยี่ยมเยียนราษฎรด้วยพระองค์เองเสมอเป็นนิตย์

ทำให้ทรงพบว่า “หนองพลับ” นั้นเป็นพื้นที่ที่ต้องได้รับการพัฒนามิให้เป็นทะเลทรายในอนาคต

พื้นที่แห่งนี้มีสภาพดินที่เสื่อมโทรมมาก ด้วยเพราะมีการปลูกสับปะรดเพื่อการอุตสาหกรรมมาเป็นเวลาช้านาน หากจะจัดพื้นที่ให้ราษฎรทำกิน ก็อาจมีปัญหายุ่งยากในการปรับปรุงคุณภาพดินนี้ได้

เมื่อพระราชปณิธานของทั้งสองพระองค์ ที่จะฟื้นฟูป่าให้บังเกิดขึ้น เพื่อเป็นป่าพระราชทานในวโรกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปีของพระบาทสมเด็จพระเจ้า-อยู่หัวนั้น

มูลนิธิชัยพัฒนา และ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง จึงร่วมกันพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ “หนองพลับ” เป็นหนึ่งในโครงการปลูกป่าชั้พัฒนา-แม่ฟ้าหลวง

ป่าชั้พัฒนา-แม่ฟ้าหลวง “หนองพลับ” มีพื้นที่ดำเนินการกว้างขวางถึง ๔,๗๘๔ ไร่ ครอบคลุมอาณาเขตท้องที่ ตำบลหนองพลับ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เส้นทางใกล้กับโครงการพระราชดำริป่าละอูพื้นที่ค่อนข้างเป็นที่ลุ่มระหว่างเทือกเขา ที่มีสภาพเป็นลูกคลื่นลอนตื้นในตอนกลางของพื้นที่ ซึ่งนับว่าเป็นทัศนียภาพที่งดงามจับตาอย่างยิ่ง

การดำเนินงานสนองพระราชปณิธานฟื้นฟูสภาพป่า “หนองพลับ” มีกรมพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้ และกรม-

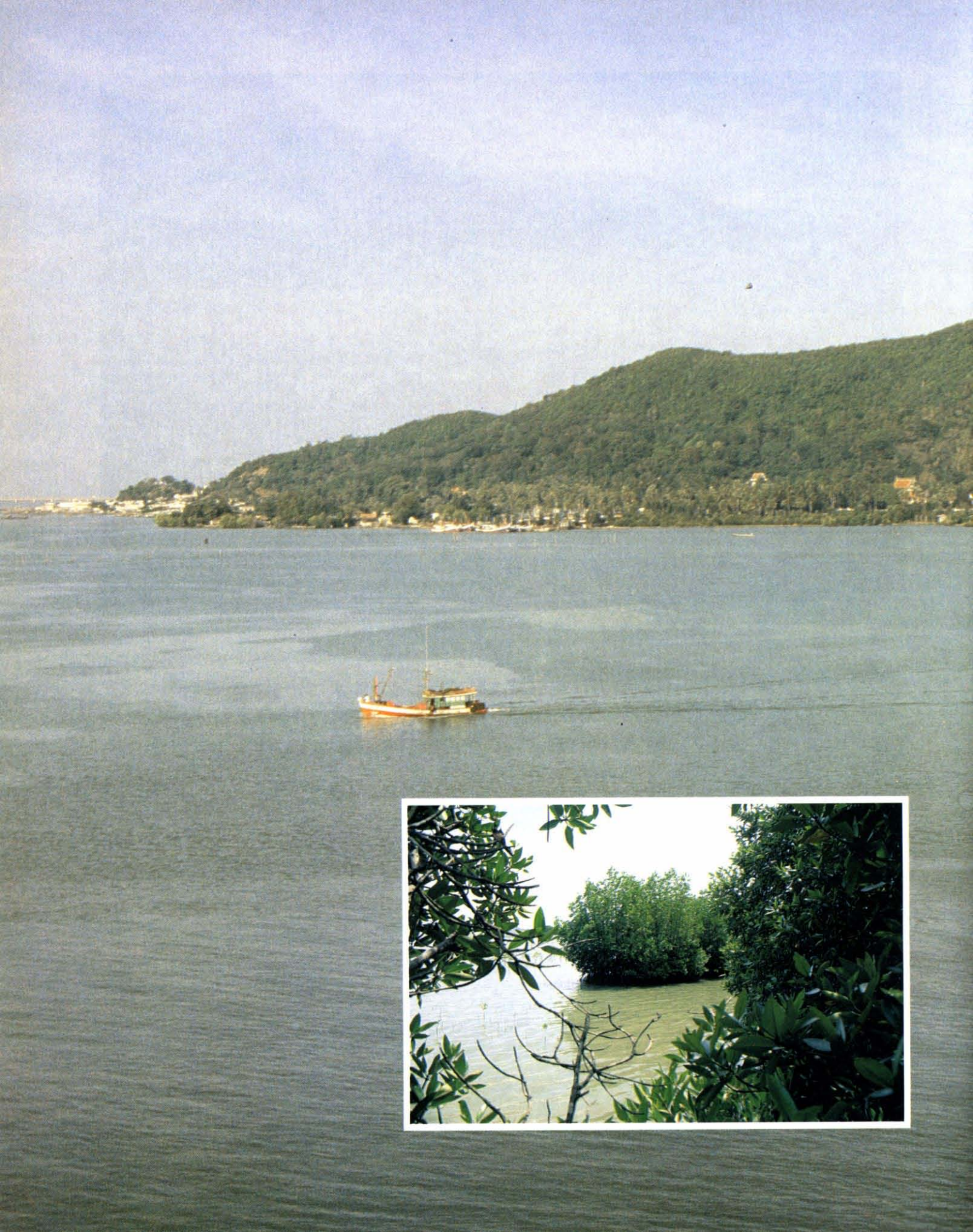
ชลประทาน เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก โดยมีบริษัท ลีเวอร์บราเธอร์ (ประเทศไทย) จำกัด เข้าร่วมสนับสนุนค่าใช้จ่าย เพื่อการดำเนินงานร่วมสมทบกับสำนักงานประมาณปกติด้วย

ป่าอันเนื่องมาจากพระราชปณิธานแห่งนี้ มีเป้าหมายที่จะปรับปรุง บำรุงดิน ควบคู่ไปกับการปลูกป่า และจัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอ ในโอกาสเดียวกันด้วย

สำหรับประเภทของไม้ที่จะปลูก คือ ไม้โตเร็ว ไม้เศรษฐกิจ และไม้ใช้สอย เช่น สะเดาสามารถใช้เป็นยาฆ่าแมลงได้ โดยนำเมล็ดมาบดเป็นผง แล้วโปรยผสมกับดิน กลายเป็นเมล็ดผงสะเดา ซึ่งวิธีการแบบนี้จะไม่ทำให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม และจากการที่ดินมีสภาพเสื่อมโทรมเพราะมีสารเคมีตกค้างนั้น จำเป็นต้องมีการปรับปรุงดินด้วย วิธีการใช้หญ้าแฝก เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดินในฤดูฝน และยึดความชุ่มชื้นของดินในฤดูแล้ง

บัดนี้ป่าแห่งความหวังของบ้านเมืองแห่งนี้ ได้มีการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำไปแล้ว ในเนื้อที่ถึง ๒,๓๐๐ ไร่ มีการจัดทำบ่อตักตะกอน และกักเก็บความชื้นได้แล้ว ๓๕ บ่อ อีกทั้งหญ้าแฝกพืชมหัศจรรย์ ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ได้รับการปลูกลงในผืนดินแห่งนี้แล้ว ๑.๓ ล้านต้น การปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด ได้ทำในเนื้อที่ ๑,๒๐๐ ไร่ ปลูกป่า ๑,๐๐๐ ไร่ และที่สำคัญได้มีการจัดสวนพฤกษศาสตร์ ในเนื้อที่ถึง ๓๐๐ ไร่ ตลอดจนได้จัดเตรียมกล้าไม้ สำหรับการปลูกป่าในเนื้อที่ที่เหลือไว้เรียบร้อยแล้ว และได้มีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยไม้ตาย ขนาดความจุ ๓.๗ ล้านลูกบาศก์เมตร เพื่อสนับสนุนเพิ่มความเขียวขจีของพรรณไม้ทั้งหมด

พร้อมนี้ในหลายโอกาส ได้มีนักเรียน นิสิต นักศึกษา ข้าราชการ และ ประชาชน จากหลายอาชีพ ได้มีส่วนร่วมสนองพระราชดำริในการปลูกป่านี้เป็นจำนวนมาก

ป่าพระราชทานจังหวัดสงขลา ด้วยพระเมตตา พลิกฟื้นฟู ป่าชายเลน

ริมทะเลสาบสงขลาอันกว้างใหญ่ไพศาล แห่งนี้ เป็นที่จุดประกายความคิดสร้างสรรค์ แก่ชุมชนบ้านหัวเขา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ว่าป่าชายเลนที่ผู้คนทั้งหลายในชุมชนนี้คุ้นเคยมาแต่เล็กจวบใหญ่นั้น มีความสำคัญและมีคุณค่าที่ต้องร่วมกันปกป้อง รักษาดูแลกันอย่างไร ด้วยวิธีการเช่นไรจึงจะให้ป่าชายเลนได้ทำหน้าที่พิทักษ์สิ่งแวดล้อม ดังที่เคยกระทำอยู่ไม่ว่าจะเป็นการช่วยลดการพังทลายของชายฝั่ง อีกทั้งช่วยปรับสภาพน้ำให้ดีขึ้นกับหน้าที่ดักตะกอนดิน ซึ่งส่งผลให้ชลอความรุนแรงจากอุทกภัยได้ด้วย ประเด็นที่สำคัญป่าชายเลนนับเป็น “บ้าน” ของสัตว์น้ำทั้งมวลจักได้มาหาอาหาร และอยู่อาศัย

ป่าชายเลนของประเทศไทยเหลืออยู่เพียง ๑.๐๘ ล้านไร่ ซึ่งมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนและสัตว์ที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติของชายฝั่งยิ่งนัก

การพัฒนาและฟื้นฟูป่าชายเลนในเขตพื้นที่เป้าหมายของจังหวัดสงขลาและปัตตานีจึงได้รับการพิจารณาเข้าไปในส่วนหนึ่งของโครงการปลูกป่าพระราชทาน ของมูลนิธิชัยพัฒนาและมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ร่วมกับมูลนิธิโททาลและสถาบันทรัพยากรชายฝั่ง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นหน่วยงานกลางด้านวิชาการ

ป่าชายเลนของชุมชนบ้านหัวเขานับเป็นบทพิสูจน์
ของความสำเร็จของการพัฒนาฟื้นฟูป่าชายเลนโดยยึด
หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ตระหนักในคุณค่าของป่า
ชายเลนด้วยการเสริมสร้างการเรียนรู้และกระตุ้นจิตสำนึก
ของราษฎรให้พิทักษ์หวงแหนทรัพยากรที่มีอยู่

บัดนี้ชุมชนบ้านหัวเขามีความแข็งแรงทางสังคมจน
กระทั่งสามารถจัดตั้ง “ชมรมอนุรักษ์ป่าชายเลนทะเลสาบ
สงขลา” ขึ้นแล้ว ประกอบด้วยผู้คนที่ทั้ง ๘ หมู่บ้านทำ
หน้าที่ร่วมกันดูแลรักษาเรือนแพะชำ กั้นรั้วบริเวณเขตป่า

และทำความเข้าใจกับชาวประมง ในการดูแลรักษาป่าชาย
เลนอันทรงคุณค่าแห่งนี้

ด้วยพระบารมีแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่-
หัวเป็นแน่แท้การนี้จึงก้าวหน้าไปไกลอย่างเกินคาดคิด
ของนักวิชาการทั้งหลายที่วิเคราะห์ว่ายังคงใช้เวลาอีก
หลายปี แต่บัดนี้บ้านหัวเขาได้ผ่านขั้นตอนทางสังคมอย่าง
รวดเร็ว เพื่อร่วมถวายความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์
ที่เขาทั้งหลายเทิดทูนบูชายิ่งชีวิต

ป่าชัยพัฒนา- แม่ฟ้าหลวง จังหวัดปัตตานี

ในจังหวัดปัตตานีมีพื้นที่ป่าชายเลนทั้งหมดประมาณ ๒๑,๕๗๐ ไร่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่อำเภอยะหริ่งนั้น นับได้ว่าเป็นป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์มาก ผืนใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทยที่เดียว กอปรกับเป็นป่าชายเลนที่มีความหลากหลายทางชีวภาพยิ่งนัก

ป่าชายเลนแห่งนี้เกิดขึ้นที่ปากแม่น้ำบริเวณอ่าวปัตตานีมีพื้นที่ประมาณ ๙,๐๐๐ ไร่ ซึ่งมีความงดงามแห่งธรรมชาติ ในสภาพที่สมบูรณ์เป็นอย่างยิ่ง

ป่าพระราชทานของมูลนิธิชัยพัฒนาและมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพื้นที่จึงเป็นไปในแนวทางของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนยะหริ่ง เพื่อให้เป็นแหล่งเสริมสร้างการเรียนรู้แก่สาธารณชนเกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติของป่าชายเลนที่สมบูรณ์ที่จะเป็นแบบอย่างในการพัฒนาและอนุรักษ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนยะหริ่งจะประกอบด้วยทางเดินธรรมชาติยาวประมาณ ๑,๕๐๐ เมตร ผู้มาเยือนสามารถเดินเข้าไปในพื้นที่ป่าจริงผ่านจุดแสดงระบบนิเวศน์ของป่าชายเลนเป็นระยะโดยมิให้มีผลกระทบต่อสภาพป่าชายเลนแม้แต่น้อย

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนยะหริ่ง จึงเป็นของขวัญพระราชทานอันล้ำค่าจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ทรงมอบไว้ให้แก่พสกนิกรไทยที่รักของสองพระองค์ที่ผู้ทุกนามที่จะได้เข้าไปศึกษาหาความรู้ว่าป่าชายเลนนั้นมีคุณค่ามหาศาลเพียงใดต่อวิถีชีวิตมนุษย์

อีกพื้นที่หนึ่งคือ โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการฟื้นฟูป่าชายเลน อำเภอนongจิก จังหวัดปัตตานี ในพื้นที่ประมาณ ๑,๒๘๗ ไร่ ที่มีสภาพเสื่อมโทรมมากทำให้บริเวณนี้ปราศจากที่ป้องกันลม ที่จะลดความรุนแรงของภัยธรรมชาติ จากการศึกษาของสถาบันทรัพยากรชายฝั่งพบว่า มีพื้นที่ ที่มีศักยภาพสูงที่จะทำการฟื้นฟูปลูกป่าชายเลนได้ มีเพียง ๒๑๓ ไร่ และกำลังเพิ่มความพยายามหาแนวทางพัฒนาฟื้นฟูให้กลับคืนสู่สภาพนิเวศวิทยาเดิม ในวิธีการต่างๆ เช่น การขุดแพรง เพื่อให้หน้าหล่อดินจนมีความชุ่มชื้นอยู่ตลอดเวลา

มรรควิธีทั้งหลายนั้นล้วนแล้วแต่มุ่งสนองพระราชปณิธานในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ทรงมุ่งหวังจะให้ป่าพระราชทานแห่งนี้ก่อเกิดอเนกนานาประโยชน์ แก่ปวงเหล่าชาวไทยทั้งหลายเป็นยิ่งแท้

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. สมเด็จพระย่าแม่ฟ้าหลวง ย่าของแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไอส์แลนด์พับลิชชิ่ง, มปป.

____. ๒๕๒๗. สมเด็จพระย่ากับการประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

โครงการพัฒนาอดยตุง. ๒๕๓๖. โครงการพัฒนาหมู่บ้านแม่ในโครงการพัฒนาอดยตุง. โครงการศึกษาพัฒนาหมู่บ้านแม่ในโครงการพัฒนาอดยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. จังหวัดเชียงราย.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๒๗. สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี. โครงการไทยศึกษา ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนาคารออมสิน. ๒๕๓๕. สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี. กรุงเทพฯ : บริษัท วิกตอรีเฟาเวอร์พอยท์ จำกัด.

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง. ๒๕๓๘. โครงการพัฒนาอดยตุง. กรุงเทพฯ : (โรเนียว)

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์. ๒๕๒๕. แม่เล่าให้ฟัง. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการจัดพิมพ์ในโครงการสร้างสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี.

____. ๒๕๓๐. เวลาเป็นของมีค่า. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการจัดพิมพ์ในโครงการสร้างสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. ๒๕๓๘. ๕๐ ปีแห่งการพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : บริษัท โอ. เอส. พรินติ้งเฮาส์ จำกัด.

____. องค์พระผู้สถิตยในหทัยราษฎร์. กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด, มปป.

สำนักงานเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา. ๒๕๓๗. อุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี. กรุงเทพฯ : วารสารมูลนิธิชัยพัฒนา (เมษายน).

____. ๒๕๓๗. มูลนิธิชัยพัฒนาและมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง พลิกฟื้น คืนความพิสุทธิ์สู่ธรรมชาติ. กรุงเทพฯ : วารสารมูลนิธิชัยพัฒนา (สิงหาคม).

____. ๒๕๓๗. การจัดหาทุนการก่อสร้างอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี. กรุงเทพฯ : วารสารมูลนิธิชัยพัฒนา (ธันวาคม).

____. ๒๕๓๘. โครงการปลูกป่าพระราชทานมูลนิธิชัยพัฒนาแม่ฟ้าหลวง. กรุงเทพฯ : วารสารมูลนิธิชัยพัฒนา (เมษายน).

____. ๒๕๓๘. อุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี. กรุงเทพฯ : วารสารมูลนิธิชัยพัฒนา (สิงหาคม).

แม่ฟ้าหลวงดวงประทีปข้าสวามี
และเหล่าทวยหาญไทยในไพร่เรือน
ไม่มีวันท้อพระจะล้มเลิก
ผองเพื่อนผู้ทุกข์ยากลำบากลำบาก
ทรงสละ สัจจนิยยมสัจจ
เสด็จประพาสทุกขไทยไม่เบียดเบียน
พระคุณเพียงแผ่นดินสุวรรณ
เหลือล้ำถ้อยคำรำพรรณนา
บัดนี้ไฉนจลาแม่ฟ้าหลวง
เสด็จทั้งโลกทั้งปวงไว้ได้หว่า
แม้ชาติหน้ามีจริงตั้งเวลา
ขอเกิดใหม่ได้บ่หาแม่ฟ้าเทอญ

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล

ผู้อำนวยการบริหาร

นายมนูญ มุกข์ประดิษฐ์

ผู้อำนวยการผลิต

นายปานเทพ กล้านรงค์ราชู

น.ส.ศรีนิตย์ บุญทอง

คั่นคว่า-เรียบเรียง

นายไพโรจน์ บุญผูก

พิสูจน์อักษร

ว่าที่ ร.ต.มนตรี เจียบแหลม

กองบรรณาธิการ

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กองกลาง สำนักงาน กปร.

ภาพถ่าย

นายวิโรจน์ เทียมเมือง

นายธนะ กลิ่นบางพูด

นายทวีศักดิ์ แป้นคัมภีร์

ศิลปกรรม

นายอนันต์ ทองประทุม

ขอขอบพระคุณ

ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล ม.ร.ว.บุตรี วีระไวทยะ คุณเพชรฉวาง สุริยพันธ์ ดร.สมศักดิ์ บรรมณรัตน์
คุณนคร พงษ์น้อย คุณสายัณห์ แท่งทอง กรมป่าไม้ ฝ่ายช่างภาพส่วนพระองค์ สำนักพระราชวัง

